

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
«ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ»

Ετήσια Έκθεση 2019

Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου,

Πρόεδρος

Ιούνιος 2020

www.paidi.com.cy

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΜΑΣ	2
Ο ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΣ	2
Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΜΑΣ	2
Η ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΜΑΣ	2
ΕΚΤΕΝΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΜΕΡΟΣ Α: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ	6
Α) Επιστημονικός συμβουλευτικός ρόλος.....	6
Β) Ενημέρωση - Ευαισθητοποίηση.....	7
Γ) Έρευνες - Μελέτες 2019	8
Δ) Εκπαίδευση.....	9
ΜΕΡΟΣ Β: ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 2019.....	9
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Σύνοψη της Επιτροπής 2017-2020	18
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: Διακήρυξη της Λευκωσίας για τα Ηλεκτρομαγνητικά Πεδία Ραδιοκυμμάτων.....	19
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: Διαχρονικές Εκστρατείες Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης	26
Α) Παθητικό Κάπνισμα.....	26
Β) Εκστρατεία ενημέρωσης για τους σοβαρούς κινδύνους των λαμπτήρων εξοικονόμησης ενέργειας και την αποτελεσματική προφύλαξη των παιδιών	30
Γ) Συνεχιζόμενη εκστρατεία ενημέρωσης για ασφαλέστερες επιλογές αντικειμένων καθημερινής χρήσης και, επίσης, μείωση της έκθεσης των παιδιών σε τοξικές ουσίες στο σπίτι και το σχολείο	30
Δ) Εκστρατεία για την Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία, κινητά, Wi-Fi και άλλες ασύρματες συσκευές και συνδέσεις: «Το σπίτι και το σχολείο ΟΑΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, από την ακτινοβολία των κινητών, Wi-Fi και άλλων ασύρματων συσκευών» 2014-2019.....	31
IIIα: Δελτίο Τύπου Δημοσιογραφικής Διάσκεψης	34
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV: ΕΡΕΥΝΕΣ - ΜΕΛΕΤΕΣ 2019	39
IVα: Πιλοτική Έρευνα - Μελέτη στο Μακάρειο Νοσοκομείο	39
IVβ: Βιβλιογραφική έρευνα για την Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία και τις επιδράσεις της στα παιδιά - Συνεχής ανασκόπηση και επικαιροποίηση της	44
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΝΤΕΟ	47
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI: 16η Ετήσια Εκπαιδευτική Ημερίδα	50

ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΜΑΣ

Τα παιδιά στην Κύπρο από το στάδιο της σύλληψης μέχρι την ενηλικίωσή τους να απολαμβάνουν ένα υγιές και ασφαλές περιβάλλον με την ελάχιστη δυνατή έκθεσή τους σε περιβαλλοντικούς κινδύνους, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή σωματική, πνευματική και ψυχική ανάπτυξή τους και να δημιουργούνται οι προϋποθέσεις υγιούς μελλοντικής ζωής.

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΣ

Η ελαχιστοποίηση των ασθενειών περιβαλλοντικής αιτιολογίας που μπορούν ν' αποφευχθούν κυρίως μέσω της μείωσης της έκθεσης του παιδιού και του εμβρύου σε τοξικές ουσίες, ακτινοβολίες και άλλους βλαπτικούς περιβαλλοντικούς παράγοντες.

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΜΑΣ

Είναι η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών φορέων, και η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και εισηγήσεων ιδίως στις Αρχές, γονείς, επαγγελματίες που σχετίζονται με το παιδί, καθώς και η εκπαίδευση των επαγγελματιών.

Η ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΜΑΣ

Βασίζεται πρωτίστως στην στο δίδυμο επιστημοσύνη της προσέγγισης, (επιστημονική διερεύνηση και τεκμηρίωση) και Εφαρμογή της Αρχής της Προφύλαξης δηλαδή της Πρόληψης και Προφύλαξης, ιδίως όταν υπάρχει τεκμηρίωση αλλά όχι απόλυτη ή υπάρχουν κενά ή αβεβαιότητες και γκρίζες ζώνες. Η Αρχή της Προφύλαξης COM 2000 θεσπίστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως πρόσθετο εργαλείο διαχείρισης σοβαρών κινδύνων καλά τεκμηριωμένων (όχι ίσως απόλυτα) και για τους οποίους υπάρχουν αβεβαιότητες ή κενά ιδίως στην ποσοτικοποίηση τους. Ηθική μας υποχρέωση είναι με δράσεις Πρόληψης να προστατεύουμε τα παιδιά ώστε να μην πληρώνουν το τίμημα της αβεβαιότητας ή άγνοιας.

ΕΚΤΕΝΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Εθνική Επιτροπή εγκαθιδρύθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο (αρ. απόφασης 59.304, ημερομηνίας 28/1/2004, και αρ. απόφασης 65.450, ημερομηνίας 9/5/2007, νέες αποφάσεις με αριθμό 71.140 στις 22/10/2010, με αριθμό απόφασης 76.640 ημερομηνίας 12/3/2014, και με αριθμό απόφασης 4545 ημερομηνίας 04/08/2017 (Παράρτημα Ι)), με βασικό σκοπό να προωθήσει και να συντονίσει τις προσπάθειες για μείωση της νοσηρότητας των παιδιών (σύμφωνα με την WHO, ο όρος παιδί καλύπτει το παιδί από την σύλληψη του μέχρι τα 19), που οφείλεται ή και επηρεάζεται από περιβαλλοντικούς παράγοντες. Ο ακρογωνιαίος λίθος της προσπάθειας είναι η Πρόληψη και Προφύλαξη του παιδιού από τις επιδράσεις των τοξικών ουσιών, ακτινοβολίας και άλλων περιβαλλοντικών κινδύνων. Η εμβρυϊκή, βρεφική και παιδική ηλικία θεωρούνται οι πλέον ευάλωτες στην επίδραση των καρκινογόνων και άλλων τοξικών ουσιών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Ιδιαίτερα ανησυχητικές είναι οι επιδράσεις των ουσιών στην πνευματική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών, την ευφυΐα και το αναπαραγωγικό τους σύστημα, καθώς και στην αύξηση της πιθανότητας να προσβληθούν από άσθμα και καρκίνο.

Το 2007 με την απόφαση του **Υπουργικού Συμβουλίου αρ. 66.124, 4/10/2007 εγκρίθηκε το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το «Περιβάλλον και την Υγεία του Παιδιού CY-CEHAP 2007-2010»**, στο οποίο ενσωματώνονται όλες οι δράσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO) έχει χαρακτηρίσει το Σχέδιο Δράσης της Κύπρου ως ένα από τα πιο επιτυχημένα. Η Επιτροπή λάμβανε από το 2004-2011 από το Υπουργείο Υγείας έναν ετήσιο Προϋπολογισμό της τάξης των 75,000 για χρηματοδότηση κυρίως δράσεων συντονισμού, εκπαίδευσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, παρέμβασης και διεθνούς δραστηριότητας (Ε.Ε. και WHO) καθώς και πιλοτικών ερευνών. Ο προϋπολογισμός αυτός διασφάλιζε τη σταθερότητα και τη διαχρονική συνέχεια των στόχων και δράσεων του Cy-CEHAP. Δυστυχώς, το 2012 λόγω της οικονομικής κρίσης έγινε δραστική μείωση του Προϋπολογισμού στις 30,000 ενώ το 2013-2014 μειώθηκε περαιτέρω στις 11,500 ευρώ γεγονός που δυσχέρανε και περιόρισε την έκταση υλοποίησης του Σχεδίου Δράσης. Από το 2017 ο Προϋπολογισμός ενισχύθηκε μέσα από το κοντύλι Διαφώτισης. Ο συνολικός προϋπολογισμός που αξιοποιήθηκε το 2019 ήταν 20,000 Ευρώ συνολικά. Λόγω της δραστικής συρρίκνωσης του Προϋπολογισμού μειώθηκε ο σημαντικός πυλώνας της διεξαγωγής **στοχευμένων ερευνών που στόχο έχουν τον προσδιορισμό δυνητικών κινδύνων στην καθημερινότητα του παιδιού και στη συνέχεια την αξιοποίηση των πορισμάτων** μέσω δράσεων διάχυσης στην ενημέρωση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των Λειτουργών Υγείας, των εκπαιδευτικών, των γονιών και των παιδιών.

Στην απόφαση εγκαθίδρυσης της Επιτροπής του Υπουργικού Συμβουλίου προβλέπεται ως 3^{ος} σημαντικός πυλώνας χρηματοδότησης **η εξωτερική χρηματοδότηση από τα σχέδια της**

Ε.Ε. (FP7, Πρόγραμμα Δημόσιας Υγείας), του Ενιαίου Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), της WHO, του ΙΠΤΕ κ.ά., που όμως η αξιοποίησή του κωλύεται από το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν έχει νομική οντότητα. Η προώθηση της Νομικής κατοχύρωσης της Επιτροπής αποτελεί διαχρονικό μας στόχο.

Με στόχο τη μείωση των δαπανών και τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας σε σχέση με το κόστος αξιοποιείται έμμεση χρηματοδότηση του Σχεδίου Δράσης, μέσω της μερικής προσαρμογής/πολλαπλής αξιοποίησης προγραμμάτων που εκτελούνται από τους εμπλεκόμενους φορείς στα πλαίσια άλλων ενταξιακών υποχρεώσεων.

Το 2019, η Επιτροπή υλοποιώντας το διαχρονικό της στόχο για πρόληψη και προστασία του παιδιού από τις επιδράσεις των τοξικών ουσιών και άλλων περιβαλλοντικών κινδύνων, συνέχισε τις προσπάθειες για **συνεχή ενημέρωση για τις επιστημονικές εξελίξεις και μεταφορά της γνώσης σε δράσεις εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης του κοινού καθώς και στήριξης πολιτικών στην βάση της επιστήμης (science based decision making)**. Η δράση της Επιτροπής βασίζεται πρωτίστως στο **δίδυμο επιστημοσύνη της προσέγγισης**, (επιστημονική διερεύνηση - τεκμηρίωση) και **Εφαρμογή της Αρχής της Προφύλαξης COM 2000**. Οι δράσεις αφορούσαν **συμβουλευτικές υπηρεσίες, προγράμματα παρέμβασης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο / διαφώτισης και εκπαίδευση, καθώς και πιλοτικές έρευνες**. Η διάχυση της γνώσης γίνεται μέσω της ετοιμασίας επιστημονικά τεκμηριωμένων υπομνημάτων, υλικού διαφώτισης/ενημέρωσης, της ιστοσελίδας, των ΜΜΕ, του Youtube και του Facebook.

Σημαντική είναι η διαχρονική δράση της Επιτροπής από το 2005 για το **παθητικό κάπνισμα** (εκτενής αναφορά στο Παράρτημα ΙΙΙ). Από το 2014 εργάζεται συστηματικά για το θέμα της Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας (ΗΜΑ/RF), και στοχεύει να συμβάλει **στην Αξιοποίηση της Τεχνολογίας με Ασφάλεια μέσα από την ενημέρωση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση**. Σημειώνεται ότι στην Κύπρο δεν υπάρχει εξειδικευμένο επιστημονικό συμβουλευτικό σώμα για το θέμα. Γι' αυτό η Επιτροπή στα πλαίσια των όρων εντολής της, του συμβουλευτικού της ρόλου και της επιστημονικής εμπειρογνωμοσύνης που διαθέτει, σε συνεχή βάση ανασκοπεί και αξιοποιεί τις ολοκληρωμένες εκτιμήσεις και αξιολογήσεις της υπάρχουσας και τρέχουσας αξιόπιστης έρευνας (peer review) που διενεργείται από διεθνή επιστημονικά σώματα. Επιστημονική ανασκόπηση γίνεται στην Έκθεση για την ΗΜΑ 2018 (<www.paidi.com.cy/wp-content/uploads/2019/07/R8-EMF-REPORT-2018_Final.pdf>) στην οποία πέραν του τεχνοκρατικού χαρακτήρα με επιστημονικές παραπομπές γίνεται εκτενής αναφορά στην αντιμετώπιση του θέματος διεθνώς, μιας και πρωτίστως σκοπούσε να συμβάλει στη διαμόρφωση πολιτικών και βέλτιστων πρακτικών που να επιτρέψουν την αξιοποίηση της τεχνολογίας με ασφάλεια και να περιορίσουν τις επιπτώσεις. Επίτευγμα διεθνούς εμβέλειας είναι η Διακήρυξη της Λευκωσίας 2017 για τις πιθανές επιπτώσεις στην υγεία των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων (υπογράφουν Παγκύπριος Ιατρικός Σύλλογος, Αυστριακός Ιατρικός Σύλλογος Βιέννης και Εθνική Επιτροπή) (<www.paidi.com.cy/common-positions-2017/>) (Παράρτημα ΙΙ). Η Διακήρυξη αποτελεί την βάση των σχετικών δραστηριοτήτων μας και του ρόλου μας (<www.paidi.com.cy/apostoli/>).

Το 2019 εκπονήθηκε πρωτοποριακή πιλοτική έρευνα στο Μακάρειο Νοσοκομείο «**Μείωση της Ενεργητικής και Παθητικής Έκθεσης στη Ακτινοβολία από τα κινητά και Wi-Fi στο Μακάρειο Νοσοκομείο-Προστασία των Παιδιών**». Περιλάμβανε και καμπάνια ενημέρωσης του προσωπικού και των γονιών, τη λήψη μετρήσεων και αξιολόγηση των επιπέδων ακτινοβολίας πριν και μετά την προώθηση του ενσύρματου διαδικτύου και την αποσύνδεση του Wi-Fi στην Μονάδα Εντατικής Θεραπείας Παιδών (ΜΕΘΠ), στην Μονάδα Εντατικής Νοσηλείας Νεογνών (ΜΕΝΝ), και το Σχολείο.

Η Επιτροπή μετέχει ενεργά στην Επιτροπή Πρόληψης Ατυχημάτων και Δηλητηριάσεων (μετείχε με διάλεξη Σεμινάριο της), στην Εθνική Επιτροπή και στη Διαφωτιστική Επιτροπή για τον έλεγχο του Καπνίσματος, στην Επιτροπή Παρακολούθησης της Στρατηγικής για τα Δικαιώματα του Παιδιού στην Υγεία, και επίσης συμμετέχει ενεργά στις σχετικές δραστηριότητες και στις διαφωτιστικές καμπάνιες του Υπουργείου Υγείας. Η Επιτροπή συνεργάζεται στενά με τον Παγκύπριο Ιατρικό Σύλλογο και την Παιδιατρική Εταιρεία Κύπρου.

Η ύπαρξη της Επιτροπής από το 2004 πέτυχε την ανάδειξη της άμεσης και καθοριστικής σημασίας διασύνδεσης του Περιβάλλοντος με την Υγεία και την ανάγκη, αλλά και τις τεράστιες δυνατότητες της ΠΡΟΛΗΨΗΣ χρόνιων ασθενειών όπως ο καρκίνος, το άσθμα, νευροαναπτυξιακές ανωμαλίες, κ.ά. Η αναγνώριση διεθνώς του έργου της Επιτροπής και κατ' επέκταση του Υπουργείου Υγείας και της Κύπρου είναι συχνή και αφορά την πολιτική και την δράση της Κύπρου για την προάσπιση του αναφαίρετου δικαιώματος των παιδιών στην Υγεία. Η **στήριξη του Υπουργείου Υγείας στο έργο μας χαρακτηρίζεται διεθνώς ως Πρότυπο Παράδειγμα σωστής Πολιτικής με Έμπρακτη προσήλωση στις Αρχές της Δημόσιας Υγείας, και το έργο της Επιτροπής διεθνώς αναγνωρίζεται ως πρωτοποριακό και πολύ υψηλών («science based») προδιαγραφών.** Η Κύπρος, διατηρεί τον τίτλο που της δόθηκε από τον ΓΔ της WHO το 2007 (*Vienna WHO meeting on Children's Environment and Health*), ως **το μικρό νησί με το μεγάλο αποτύπωμα στην Προφύλαξη των παιδιών.** Πιστεύουμε ότι πετύχαμε μια **ευαισθητοποίηση και μεταφορά γνώσης** σε όλα τα επίπεδα, στο πολιτειακό, στο επαγγελματικό (παιδιάτροι και λειτουργοί υγείας, εκπαιδευτικοί), και ιδιαίτερα στο ευρύ κοινό. Τα video και οι οδηγοί μας μεταγλωττίζονται και ταξιδεύουν στην Ευρώπη, ΗΠΑ, Αυστραλία, Αυστρία, Γερμανία, Σουηδία, Τσεχία κ.ά. και το πιλοτικό πρόγραμμα της μείωσης της έκθεσης των παιδιών στο Μακάριο NAMIII, χαρακτηρίζεται ως πρωτοποριακό.

Η υλοποίηση στοχευμένων δράσεων (επιλεγμένων στη βάση των διαθέσιμων πόρων) είναι το αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας όλων των εμπλεκόμενων φορέων ιδιαίτερα του Παγκύπριου Ιατρικού Συλλόγου και της Παιδιατρικής Εταιρείας τους οποίους ευχαριστούμε θερμά για τη συνεχή και διαχρονική υποστήριξη. Ιδιαίτερα ευχαριστούμε τον Υπουργό κ. Κωνσταντίνο Ιωάννου, την Γενική Διευθύντρια κ. Χρ.Γιαννάκη και την 1^η Λειτ. Υγείας Δρα Ο. Καλακούτα για την διαχρονική στήριξη του έργου μας,. Επίσης ευχαριστούμε το Γενικό

Χημείο του Κράτους για τη φιλοξενία της Γραμματείας και την προώθηση ερευνών που αφορούν το παιδί, το Ινστιτούτο Νευρολογίας και Γενετικής για την φιλοξενία των εκπαιδευτικών ημερίδων και τέλος την Διεύθυνση του Νοσοκομείου Μακάριος ΙΙΙ την Βουλή των Αντιπροσώπων, τους οργανωμένους γονείς, και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης για την συνεργασία μας.

Στο Μέρος Α της παρούσας έκθεσης παρουσιάζεται συνοπτικά τη δράση της Επιτροπής για το 2019. Οι δράσεις αφορούσαν **συμβουλευτικές υπηρεσίες, προγράμματα παρέμβασης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο / διαφώτισης και εκπαίδευση, καθώς και πιλοτικές έρευνες**. Στο μέρος Β δίνεται Πίνακας όλων των δράσεων ενώ στα Παραρτήματα παρουσιάζονται αναλυτικά μεταξύ άλλων οι διαχρονικές εκστρατείες και έρευνες.

ΜΕΡΟΣ Α: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

Το 2019 έγινε ριζικός ανασχεδιασμός της ιστοσελίδας και του τρόπου λειτουργίας, ώστε να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις. Η ανανεωμένη πλέον ιστοσελίδα φιλοξενείται στο <www.paidi.com.cy>, επικαιροποιείται συνεχώς, με την ανάρτηση άρθρων και άλλου υλικού, στην ελληνική και στην αγγλική, και πιστεύουμε ότι έχει απήχηση στο ευρύ κοινό αλλά και στους επαγγελματίες Υγείας. Υλικό που αναρτάται στην ιστοσελίδα δημοσιεύεται και μέσω του Facebook, ως επιπρόσθετου τρόπου δικτύωσης και άμεσης επικοινωνίας με το ευρύ κοινό και τους επαγγελματίες υγείας. Η δικτύωση έχει αναπτυχθεί και μέσω του ενημερωτικού δελτίου (newsletter), το οποίο αποστέλλεται σε 422 εγγεγραμμένους συνδρομητές. Η Επιτροπή μετέχει ενεργά στην Επιτροπή Πρόληψης Ατυχημάτων και Δηλητηριάσεων (μετείχε με διάλεξη Σεμινάριο της), στην Εθνική Επιτροπή και στη Διαφωτιστική Επιτροπή για τον έλεγχο του Καπνίσματος, στην Επιτροπή Παρακολούθησης της Στρατηγικής για τα Δικαιώματα του Παιδιού στην Υγεία, και επίσης συμμετέχει ενεργά στις σχετικές δραστηριότητες και στις διαφωτιστικές καμπάνιες του Υπουργείου Υγείας. Η Επιτροπή συνεργάζεται στενά με τον Παγκύπριο Ιατρικό Σύλλογο και την Παιδιατρική Εταιρεία Η Δραστηριότητα της Επιτροπής στα πλαίσια των όρων εντολής της κινήθηκε σε 4 άξονες: **Επιστημονικός-Συμβουλευτικός, Ενημέρωση - Ευαισθητοποίηση, Έρευνα και τέλος Εκπαίδευση:**

Α) Επιστημονικός συμβουλευτικός ρόλος

1) Υποβολή εισηγήσεων στον Υπουργό Υγείας βασισμένες στις θέσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης 1815 (2011), του Ευρωκοινοβουλίου, Ιατρικών και επιστημονικών σωμάτων της Διακήρυξης της Λευκωσίας 2017 και πρακτικών άλλων χωρών για το **θέμα της ασφαλούς αξιοποίησης της ψηφιακής τεχνολογίας και περιορισμό των πιθανών επιπτώσεων της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας ραδιοκυμάτων (ΗΜΑ/RF)**,

2) Υποβολή εισηγήσεων στον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού για την σωστή διαχείριση και **αξιοποίηση** της ψηφιακής τεχνολογίας με **ταυτόχρονη προφύλαξη** της υγείας και ανάπτυξης των παιδιών,

3) Ενεργός συμμετοχή και υποβολή τεκμηριωμένων υπομνημάτων σε συνεδριάσεις της Βουλής των Αντιπροσώπων: α) Συζήτηση δυο Νομοσχεδίων που αφορούν τα όρια της ΗΜΑ/RF και την σχετική χωροθέτηση (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/emf-limits-april-2019/) και β) Συζήτηση του θέματος του 5G: σε συνεργασία με τον Παγκύπριο Ιατρικό Σύλλογο ετοιμάστηκαν 2 επιστημονικά τεκμηριωμένα υπομνήματα. (Σύνδεσμος για το Υπόμνημα 1: www.paidi.com.cy/common-positions-5g-2019/, Υπόμνημα 2: www.paidi.com.cy/common-positions-2-5g-2019/).

4) Προώθησε συνεργασία με την ένωση Δήμων για θέματα ενημέρωσης των δημοτών και υγιούς περιβάλλοντος για τα παιδιά.

B) Ενημέρωση - Ευαισθητοποίηση

Οι δράσεις είναι βασισμένες στην Επιστημονική ανασκόπηση /τεκμηρίωση και την Αρχή της Προφύλαξης (COM2000). Οι κύριες δράσεις ήταν :

1) Πολύπλευρη Εκστρατεία Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης για την Αξιοποίηση της Τεχνολογίας και ταυτόχρονη αποφυγή Επιδράσεων της Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας των κινητών τηλεφώνων και Wi-Fi, και περιορισμού της ΕΚΘΕΣΗΣ και του ΕΘΙΣΜΟΥ (εκτενής αναφορά στο Παράρτημα ΙΙΙ). Η εκστρατεία βασίζεται στην Διακήρυξη της Λευκωσίας 2017 για τα Ηλεκτρομαγνητικά Πεδία Ραδιοκυμμάτων, (ΗΜΑ/RF) καθώς και στις θέσεις του Ευρωκοινοβουλίου, του Συμβουλίου της Ευρώπης, τις εισηγήσεις του Ιατρικού Κόσμου παγκόσμια, και την υπάρχουσα σημαντική επιστημονική τεκμηρίωση των κινδύνων που ενέχει η ακτινοβολία της ασύρματης τεχνολογίας (EMF/RF)). Τίτλος : **«Ζώντας με την Τεχνολογία η Υγεία των Παιδιών Παραμένει Αναφαίρετο Δικαίωμα και Υποχρέωση Όλων»** και θέμα **«η Αξιοποίηση της Τεχνολογίας υπό την προϋπόθεση της Προφύλαξης της Υγείας των Παιδιών - Αντιμετώπιση της Κατάχρησης και του Εθισμού»**. Η Εκστρατεία τελούσε υπό την αιγίδα του έντιμου Υπουργού Υγείας κ. Κωνσταντίνου Ιωάννου, πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Γραφείο της Επιτρόπου Περιβάλλοντος, του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών, καθώς και τη συμμετοχή του Μακάρειου Νοσοκομείου, και παρουσιάστηκε στο πλαίσιο **Δημοσιογραφικής Διάσκεψης** στις 24 Ιουνίου 2019 (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/press-conference-24-06-2019/). Η κήρυξη των εργασιών έγινε από τη Γενική Διευθύντρια του Υπουργείου κα Χριστίνα Γιαννάκη που εκπροσώπησε τον Υπουργό (Παράρτημα ΙΙΙα).

Η εκστρατεία περιελάμβανε τα ακόλουθα:

α) **Καμπάνια στο Μακάρειο Νοσοκομείο** με την ενεργό στήριξη του Εκτελεστικού Διευθυντή του ΝΑΜ ΙΙΙ Δρα Αν. Νεοφύτου, του Διευθυντή του Παιδιατρικού Τμήματος Δρα Α. Ηλία, των γιατρών και του νοσηλευτικού προσωπικού με τίτλο: **«Μειώνουμε την Ενεργητική και Παθητική Έκθεση στην ΗΜΑ Ακτινοβολία από Κινητά και Wi-Fi στο Μακάρειο Νοσοκομείο - Προστατεύουμε τα Παιδιά»**. Σκοπός του έργου: Η μεγίστη δυνατή προφύλαξη και ενίσχυση της Υγείας των παιδιών και η ανάδειξη του Μακάρειου Νοσοκομείου ως «πρότυπου /πρωτοπόρου νοσοκομείου που εφαρμόζοντας την Αρχή της προφύλαξης μειώνει την έκθεση των παιδιών στην ΗΜΑ της ασύρματης επικοινωνίας. (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/campaign-at-

[archbishop-makarios-hospital-2019-emf-rf/>](#))

β) Δημιουργία και εκτύπωση έντυπου υλικού σε συνεργασία με το Γραφείο Επιτρόπου Περιβάλλοντος, το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, και κινητή καμπάνια μέσω των λεωφορείων, σε παγκύπρια βάση για ευαισθητοποίηση και ενημέρωση. Η δράση αυτή υλοποιήθηκε, και με την συνεργασία του Υπουργείου Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων.

γ) Ευρεία προβολή του ενημερωτικού σποτ διάρκειας 38 δευτερολέπτων με το μήνυμα «**Η υγεία είναι δικαίωμα. Μην μας το στερείτε...**» μέσω ενημερωτικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών, ρεπορτάζ σε δελτία ειδήσεων και στον τύπο, και αναμετάδοση από ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς παγκύπρια.

2) Οι διαχρονικές εκστρατείες της Εθνικής Επιτροπής (βλέπε Παράρτημα ΙΙΙ)

για διαφώτιση του κοινού και των ειδικών επαγγελματιών συνεχίζονται με διαλέξεις και σεμινάρια σε πολυκλινικές, εκπομπές στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, άρθρα από την διεθνή βιβλιογραφία και διαδικτυακή προώθηση ανακοινώσεων και υλικού στην ιστοσελίδα που διατηρεί και στη σελίδα της στο Facebook. Θέματα αιχμής το 2019 ήταν το **Παθητικό Κάπνισμα**, μεταξύ άλλων, με επικαιροποιημένο ένθετο στην ιστοσελίδα μας, τα **Μέτρα Προφύλαξης των παιδιών, των εφήβων και των εγκύων από τις επιδράσεις της Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας Ραδιοσυχνοτήτων (ΗΜΑ/RF)**, την **Ασφάλεια των Παιχνιδιών**, τη διαχείριση και προφύλαξη από τους **Συμπαγείς Λαμπτήρες Ψθορισμού CFL**, και τον **Αέρα στους εσωτερικούς χώρους**.

Γ) Έρευνες - Μελέτες 2019

Στόχος των ερευνών είναι κυρίως ο προσδιορισμός **δυσνητικών κινδύνων στην καθημερινότητα του παιδιού και στη συνέχεια την αξιοποίηση των πορισμάτων** μέσω δράσεων διάχυσης στην ενημέρωση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των Λειτουργών Υγείας, των εκπαιδευτικών, των γονιών και των παιδιών.

1) Πιλοτική Έρευνα στο Μακάρειο Νοσοκομείο «**ΜΕΙΩΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΑΚΙΝΟΒΟΛΙΑ ΑΠΟ ΚΙΝΗΤΑ ΚΑΙ Wi-Fi ΣΤΟ ΜΑΚΑΡΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ - ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΥΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ**». Εκπονήθηκε διεθνώς πρωτοποριακή έρευνα που περιλάμβανε τη λήψη μετρήσεων και αξιολόγηση των επιπέδων ακτινοβολίας πριν και μετά την προώθηση του ενσύρματου διαδικτύου και την αποσύνδεση του Wi-Fi στην Μονάδα Εντατικής Θεραπείας Παιδών (ΜΕΘΠ), στην Μονάδα Εντατικής Νοσηλείας Νεογνών (ΜΕΝΝ), και το Σχολείο. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο Παράρτημα ΙVα και στον σύνδεσμο www.paidi.com.cy/campaign-at-archbishop-makarios-hospital-2019-emf-rf/. Στόχος η προφύλαξη των παιδιών και η ανάδειξη του Μακαρείου Νοσοκομείου ως πρότυπου Νοσοκομείου προφύλαξης των παιδιών από τη ΗΜΑ.

2) Συνεχής βιβλιογραφική έρευνα /ανασκόπηση των δεδομένων για την ΗΜΑ. Τα κύρια συμπεράσματα της ανασκόπησης παρουσιάζονται στο Παράρτημα ΙVβ. Η βιβλιογραφία είναι αναρτημένη στον σύνδεσμο <www.paidi.com.cy/r1-bibliography/>.

Δ) Εκπαίδευση

Συνδιοργανώθηκε με την Παιδιατρική Εταιρεία Κύπρου η 16^η ετήσια εκπαιδευτική Ημερίδα στις 31 Οκτωβρίου 2019, υπό την αιγίδα του Υπουργού Υγείας κ. Κωνσταντίνου Ιωάννου και της Επιτρόπου Περιβάλλοντος, κας Ιωάννας Παναγιώτου, με τη στήριξη του Ινστιτούτου Νευρολογίας και Γενετικής Κύπρου. Στόχος της Ημερίδας η εκπαίδευση - ευαισθητοποίηση, και η αποτελεσματική πρόληψη, και απευθυνόταν πρωτίστως στον ιατρικό κόσμο, σε λειτουργούς υγείας και εκπαιδευτικούς, αλλά και σε ευαισθητοποιημένους πολίτες. Η θεματολογία κάλυψε τις επιπτώσεις της ακτινοβολίας ΗΜΑ/RF των κινητών, Wi-Fi, και άλλων ασύρματων συσκευών, της κατάχρησης των πολυμέσων, το bullying, τα πλαστικά, τα φυτοφάρμακα, την άσκηση και διατροφή. Επίσης, παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής/μελέτης στο Μακάρειο Νοσοκομείο>. Την Ημερίδα παρακολούθησαν 101 σύνεδροι.

Η Επιτροπή συμμετείχε με παρέμβαση στο 22^ο Παιδιατρικό Συνέδριο, και στο Συνέδριο της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής Κύπρου.

Επίσης διοργανώθηκαν διαλέξεις για τους γιατρούς του Μακάρειου Νοσοκομείου και την Πολυκλινική Υγεία.

Η Επιτροπή αναπτύσσει τη συνεργασία της με επιστημονικές οργανώσεις και φορείς στην Κύπρο και το εξωτερικό (Ελλάδα, Ισραήλ, Αυστρία, ΗΠΑ, Γερμανία και Ιταλία) και το 2019 προσκλήθηκε και συμμετείχε με παρουσίαση σε 4 διεθνή συνέδρια (χωρίς καμία οικονομική επιβάρυνση για την Επιτροπή).

ΜΕΡΟΣ Β: ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 2019

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ		
1	2019	Υποβλήθηκαν εισηγήσεις: 1) προς τον Υπουργό Υγείας βασισμένες στις θέσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης 1815 (2011), του Ευρωκοινοβουλίου, Ιατρικών και επιστημονικών σωμάτων της Διακήρυξης της Λευκωσίας 2017 και πρακτικών άλλων χωρών για το θέμα της ασφαλούς αξιοποίησης της ψηφιακής τεχνολογίας και περιορισμό των πιθανών επιπτώσεων της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας ραδιοκυμάτων (ΗΜΑ/RF), 2) τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού για την σωστή διαχείριση και αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας με ταυτόχρονη προφύλαξη της υγείας και ανάπτυξης των παιδιών, 3) Προώθησε συνεργασία με την ένωση Δήμων για θέματα ενημέρωσης των δημοτών και υγιούς περιβάλλοντος για τα παιδιά.

2	09/04 - 24/10/2019	<p>Εκπροσωπήθηκε στις σχετικές συνεδριάσεις της Βουλής των Αντιπροσώπων και ετοίμασε υπομνήματα : α) για τα δυο Νομοσχέδια που αφορούν για όρια της ΗΜΑ και τη σχετική χωροθέτηση και β) σε συνεργασία με τον Παγκύπριο Ιατρικό Σύλλογο 2 επιστημονικά τεκμηριωμένα υπομνήματα για το θέμα του 5G.</p> <p>Οι συσκέψεις στις οποίες εκπροσωπήθηκε είναι οι ακόλουθες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 09/04/2019: Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, με θέμα συζήτησης: «Ο περί της Θέσπισης Ασφαλών για την Υγεία Εθνικών Ορίων Έκθεσης σε Ηλεκτρομαγνητικά Πεδία Νόμος του 2018». Μέλη της Επιτροπής που παρευρέθηκαν: Δρ. Ανδρέας Χατζησάββας (Αντιπρόεδρος), Δρ. Μιχάλης Αναστασιάδης (ΠΙΣ, ΠΕΚ και ΕΕΠΥΠ), και κα Ιωάννα Παναγιώτου (Επίτροπος Περιβάλλοντος και Μέλος ΕΕΠΥΠ) - 19/09/2019, 26/09/2019, 24/10/2019: Σειρά Κοινών Συσκέψεων των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών Υγείας και Περιβάλλοντος, με θέμα συζήτησης: «Οι κίνδυνοι που προκύπτουν στη δημόσια υγεία από τη χρήση του δικτύου 5G». Μέλη της Επιτροπής που παρευρέθηκαν: 19/09/2019 - Δρ. Ανδρέας Χατζησάββας και κα Ιωάννα Παναγιώτου, 26/09/2019 - Δρ. Μιχάλης Αναστασιάδης, και κα Ιωάννα Παναγιώτου, 24/10/2019 - Δρ. Μιχάλης Αναστασιάδης, και κα Ιωάννα Παναγιώτου.
3	Από τον Σεπτέμβριο του 2012 - σήμερα	Εκπροσώπηση της Επιτροπής στην Επιτροπή για τη Στρατηγική και τον Έλεγχο του Καπνίσματος στην Κύπρο και στη Διαφωτιστική Επιτροπή για το Κάπνισμα του Υπουργείου Υγείας και συμμετοχή στις καμπάνιες διαφώτισης.
4	Από τον Μάιο 2013	Εκπροσώπηση της Επιτροπής που συστάθηκε από το Υπουργείο Υγείας για τα Δικαιώματα του Παιδιού στον τομέα της Υγείας. Συμμετέχει ενεργά στις συνεδριάσεις και συνέβαλε στη δημιουργία σχετικού ενημερωτικού φυλλαδίου το 2014.
5	Από Νοέμβριο 2015 - σήμερα	Συμμετοχή στην Επιτροπή διαμόρφωσης του Σχεδίου Δράσης της Εθνικής Επιτροπής για τα Παιδικά Ατυχήματα και Δηλητηριάσεις.
6	Από Ιούνιο 2017	Εκπροσώπηση της Επιτροπής στην Επιτροπή Παρακολούθησης για την Υλοποίηση της Στρατηγικής για τα Δικαιώματα του Παιδιού στην Υγεία.
7	Από 2017 - σήμερα	Εκπροσώπηση της Επιτροπής στην Συμβουλευτική Επιτροπή του Ευρωπαϊκού προγράμματος για τις καταιγίδες σκόνης της ερήμου (LIFE MEDEA).
ΚΑΜΠΑΝΙΕΣ - ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ - ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ & ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΥΡΕΙΑΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ		
1	Από το 2014 συνεχιζόμενη	<u>Πολύπλευρη Εκστρατεία Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης - Εκπαίδευσης</u>

	<p>Εκστρατεία ΗΜΑ 2019</p>	<p>για τις Επιδράσεις της Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας των κινητών τηλεφώνων και Wi-Fi, και περιορισμού της ΕΚΘΕΣΗΣ: «Ζώντας με την Τεχνολογία η Υγεία των Παιδιών Παραμένει Αναφαίρετο Δικαίωμα και Υποχρέωση Όλων». Στόχος «η Αξιοποίηση της Τεχνολογίας υπό την προϋπόθεση της Προφύλαξης της Υγείας των Παιδιών - Αντιμετώπιση της Κατάχρησης και του Εθισμού».</p> <p>Η εκστρατεία περιελάμβανε τα ακόλουθα:</p> <p>α) Καμπάνια στο Μακάρειο Νοσοκομείο με τίτλο: «Μειώνουμε την Ενεργητική και Παθητική Έκθεση στην ΗΜΑ Ακτινοβολία από Κινητά και Wi-Fi στο Μακάρειο Νοσοκομείο - Προστατεύουμε τα Παιδιά». Σκοπός του έργου: Η μέγιστη δυνατή προφύλαξη και ενίσχυση της Υγείας των παιδιών και η ανάδειξη του Μακάρειου Νοσοκομείου ως «πρότυπου /πρωτοπόρου νοσοκομείου που εφαρμόζοντας την Αρχή της προφύλαξης μειώνει την έκθεση των παιδιών στην ΗΜΑ της ασύρματης επικοινωνίας. Περισσότερα στο www.paidi.com.cy/campaign-at-archbishop-makarios-hospital-2019-emf-rf/.</p> <p>β) Δημιουργία και εκτύπωση έντυπου υλικού, και Κινητή καμπάνια μέσω των Λεωφορείων, σε παγκύπρια βάση για ευαισθητοποίηση και ενημέρωση.</p> <p>γ) Ευρεία προβολή του ενημερωτικού σποτ διάρκειας 38 δευτερολέπτων με το μήνυμα «Η υγεία είναι δικαίωμα. Μην μας το στερείτε...» μέσω ενημερωτικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών, ρεπορτάζ σε δελτία ειδήσεων και στον τύπο, και αναμετάδοσης από ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς παγκύπρια.</p> <p>(Περισσότερες πληροφορίες στον σύνδεσμο www.paidi.com.cy/aktinovolia/)</p>
2	<p>Από το 2005 συνεχιζόμενη</p>	<p>Αντικαπνιστική Καμπάνια: ενημερωτικό υλικό/βίντεος - ενημέρωση - εκπαίδευση -πilotικές έρευνες - διανομή στα νεογέννητα σαλιαρίστρας με την επιγραφή «όταν καπνίζεις καπνίζω και εγώ». Η περίληψη και τα συμπεράσματα των μελετών επισυνάπτονται στο Παράρτημα ΙΙΙ Α) «Παθητικό Κάπνισμα», και είναι διαθέσιμα στον σύνδεσμο www.paidi.com.cy/passive-smoking-campaign/</p>
3	<p>Από το 2010 συνεχιζόμενη</p>	<p>Συνεχιζόμενη εκστρατεία ενημέρωσης για ασφαλέστερες επιλογές αντικειμένων καθημερινής χρήσης και επίσης μείωση της έκθεσης των παιδιών σε τοξικές ουσίες στο σπίτι και το σχολείο: διαφώτιση - βίντεος - ενημερωτικό υλικό - εκπαίδευση. Παρεμβάσεις στα ΜΜΕ.</p>
4	<p>Από το 2012 συνεχιζόμενη- 2019</p>	<p>Εκστρατεία ενημέρωσης για τους σοβαρούς κινδύνους λαμπτήρων εξοικονόμησης ενέργειας και την αποτελεσματική προφύλαξη των παιδιών σε συνεργασία με το Γενικό Χημείο του Κράτους. Επικαιροποίηση 2019.</p>
<p>ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΣΕ ΙΑΤΡΟΥΣ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ</p>		

1	15/1/2019	<p>Σεμινάριο για τους γιατρούς του Νοσοκομείου Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ΙΙΙ για κρίσιμα ζητήματα σχετικά με την Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία. Η διάλεξη αποτελείται από 2 σκέλη, αγγίζοντας με ολοκληρωμένη επιστημονική προσέγγιση το θέμα και δίνοντας πρακτικά εργαλεία ιατρικής πράξης.</p> <p>Παρουσίασαν:</p> <p>1) η Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου (Πρόεδρος της Επιτροπής): «Η επίδραση της μη ιονίζουσας ακτινοβολίας των κινητών, Wi-Fi, κ.ά. στην Υγεία των παιδιών: Επιστημονική τεκμηρίωση και μέτρα προφύλαξης»</p> <p>2) ο Δρ. Μιχάλης Αναστασιάδης (Παιδίατρος και μέλος της Επιτροπής): «Ηλεκτρονική υπερευαισθησία: Πρακτικές Διάγνωσης και Θεραπείας» (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/1-5-emf-present-2019/).</p>
2	20 & 23/03/2019	<p>Για την υλοποίηση της 2^{ης} Δράσης της Καμπάνιας στο Μακάρειο Νοσοκομείο, δηλ. της πιλοτικής εφαρμογής στην ΜΕΘΠ, εκπαιδευτική συνάντηση, με το νοσηλευτικό προσωπικό της μονάδας στις «καλές πρακτικές μείωσης της έκθεσης, ενεργητικής και παθητικής».</p>
3	05/09/2019	<p>Η Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου έλαβε μέρος στη διοργάνωση του 16^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Επιστήμης και Τεχνολογίας (16th International Conference on Environmental Science and Technology - CEST2019), που πραγματοποιήθηκε στη Ρόδο από τις 4 έως τις 7 Σεπτεμβρίου, ως συντονίστρια και κύρια ομιλήτρια της ειδικής θεματικής για τις επιπτώσεις της Μη Ιονίζουσας Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας στην Υγεία («The Non Ionizing radiation from Wireless technology: A 21 Century Revolution or a Global pollution and Health hazard»).</p> <p>Στόχος της θεματικής ήταν η ολιστική ενημέρωση του επιστημονικού κόσμου για το "state of the art" ενός πολυσύνθετου θέματος Δημόσιας Υγείας και Περιβάλλοντος καθολικής εμβέλειας που προκαλεί επιστημονικές αντιδικίες και πραγματική πρόκληση ιδιαίτερα για τον Ιατρικό κόσμο. (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/cest2019-workshop/).</p>
4	23/09/2019	<p>Συμμετοχή της Προέδρου ως προσκεκλημένης ομιλήτριας του Δημάρχου Κρακοβίας σε Διεθνές σεμινάριο 4th International Forum on Protection from Electromagnetic Pollution. Ο τίτλος της παρουσίασης είχε τίτλο: «Precautionary Principle in practice - actions in Cyprus in ensuring protection from electromagnetic pollution».</p>
5	4-6/10/2019	<p>Συμμετοχή της Προέδρου ως προσκεκλημένης ομιλήτριας σε στρογγυλή τράπεζα για τα μέτρα προφύλαξης των παιδιών από την ΗΜΑ σε Παγκόσμιο Επιστημονικό Συνέδριο 400 συνέδρων στην Γερμανία «Biological effects of non ionizing Radiation», October 2019 Germany, που οργανώθηκε από το Competence Initiative <https://kompetenzinitiative.com/en> * με την χορηγία</p>

		του Ιδρύματος Goethe και του Ιδρύματος για τα Παιδιά Γερμανίας (Stiftung fur Kinder).
6	31/10/2019	Η Εθνική Επιτροπή «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού» διεξήγαγε την 16 ^η ετήσια εκπαιδευτική ημερίδα της σε συνδιοργάνωση με την Παιδιατρική Εταιρεία Κύπρου, με τίτλο: « Η δυναμική των επιπτώσεων του περιβάλλοντος στο παιδί: εξελίξεις, αναδυόμενοι κίνδυνοι και πρόληψη » (Παράρτημα VI).
7	16-17 /11/ 2019	<p>Η Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου στο Παιδιατρικό ΣΥΝΕΔΡΙΟ παρουσίασε το θέμα «Ασύρματη Τεχνολογία 2011-2019: Πέρα από την λάμψη το παγόβουνο της τεκμηρίωσης των επιπτώσεων στην υγεία αναδύεται».</p>
ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΣΕ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΑ ΣΥΝΟΛΑ ΓΟΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΚΟΙΝΟ ΑΠΟ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ		
1	07/11/2019	Παρουσίαση Δρος. Στέλλας Κάννα Μιχαηλίδου « Αναδυόμενοι κίνδυνοι στην ανάπτυξη του παιδικού εγκεφάλου από τη χρήση συμπαγών λαμπτήρων φθορισμού: Το πρόβλημα του Hg » (σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/lamptires-updated-2019/) στην Επιστημονική Ημερίδα της Εθνικής Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη των Παιδικών Ατυχημάτων και Δηλητηριάσεων.
2	08/11/2019	<p>Συμμετοχή της Προέδρου στις εργασίες της Εβδομάδας Ευαισθητοποίησης που διοργάνωσε η Επιτροπή Βιοηθικής Κύπρου, με θέμα «Παιδί και Βιοηθική», με την παρουσίαση του θέματος «Μύθοι και επιστημονικές αλήθειες για τους κινδύνους της ασύρματης τεχνολογίας - Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην υγεία και εμείς ηθική υποχρέωση και μπορούμε να τα προστατεύσουμε».</p> <p>(Σύνδεσμος: <www.paidi.com.cy/invitation-bioethics-committee-2019/>)</p>
ΕΡΕΥΝΕΣ - ΜΕΛΕΤΕΣ		
1	Από το 2014- 2019	Συνεχιζόμενη βιβλιογραφική διερεύνηση κ.ά. του θέματος των επιπτώσεων της Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας (Ακτινοβολίας Κινητών, Wi-Fi κ.ά. στο Έμβρυο και στα Παιδιά) (Επικαιροποίηση Νοέμβριος 2019). Η βιβλιογραφία είναι αναρτημένη στον σύνδεσμο <www.paidi.com.cy/r1-bibliography/> .

2	Μάρτιος- Ιούνιος 2019	<p>Εκπόνηση έρευνας στα πλαίσια της πιλοτικής εφαρμογής του έργου «<i>Μειώνουμε την Ενεργητική και Παθητική Έκθεση στην ΗΜΑ Ακτινοβολία από Κινητά και Wi-Fi στο Μακάρειο Νοσοκομείο - Προστατεύουμε τα Παιδιά</i>», που περιλάμβανε τη λήψη μετρήσεων των επιπέδων ακτινοβολίας πριν και μετά την αποσύνδεση του Wi-Fi στην Μονάδα Εντατικής Θεραπείας Παιδών (ΜΕΘΠ), στην Μονάδα Εντατικής Νοσηλείας Νεογνών (ΜΕΝΝ), και το Σχολείο.</p> <p>Τα αποτελέσματα της έκθεσης φαίνονται στον σύνδεσμο: www.paidi.com.cy/campaign-at-archbishop-makar-ios-hospital-2019-emf-rf/ και στο Παράρτημα ΙVα.</p>
---	--------------------------	--

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ (www.paidi.com.cy) ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΣΗ

1	2019	Ανασχεδιασμό της ιστοσελίδας. Η ανανεωμένη ιστοσελίδα φιλοξενείται στο www.paidi.com.cy , επικαιροποιείται συνεχώς, μέσω της ανάρτησης άρθρων και άλλου υλικού, στην ελληνική και στην αγγλική, και έχει απήχηση στο ευρύ κοινό αλλά και στους επαγγελματίες Υγείας.
2	Από Οκτώβριο 2014	Έχει αναπτυχθεί ο μηχανισμός δικτύωσης/ ενημέρωσης μέσω μηνιαίου ενημερωτικού δελτίου (Newsletter), το οποίο αποστέλλεται στους 422 εγγεγραμμένους συνδρομητές/χρήστες. Μέσω του ενημερωτικού δελτίου μπορούν να συνδεθούν με τους οδηγούς και τα άρθρα που αναρτά η Επιτροπή στην ιστοσελίδα της σε τακτά χρονικά διαστήματα.
3	Από Νοέμβριο 2014	Η Επιτροπή έχει εγγραφεί ως φορέας στο πρόγραμμα του ΚΕΤΤΑ «Ενημέρωσέ με», μέσω του οποίου έχει τη δυνατότητα να αναρτά οποιεσδήποτε δραστηριότητες, άρθρα και οδηγούς της. Μέσω του προγράμματος αυτού, υπάρχει η δυνατότητα να αποστέλλονται άμεσα σε χρήστες, οι οποίοι εκδήλωσαν ενδιαφέρον να ενημερώνονται για τη θεματική ενότητα της υγείας και του περιβάλλοντος. Στόχος είναι η διεύρυνση και επέκταση της ενημέρωσης των γονιών για προφύλαξη των παιδιών τους.
4	Από το 2017- 2019	Η ιστοσελίδα της Επιτροπής συμπεριλαμβανομένων των σχετικών αναρτήσεων μεταφράστηκε μερικώς στην Αγγλική, με σκοπό να επεκταθεί το αναγνωστικό της κοινό και να διευκολυνθεί η μετάδοση των πληροφοριών ξεπερνώντας τα όρια του γλωσσικού φραγμού.
5	Από Απρίλιο 2018	Το 2018 δημιουργήθηκε σελίδα στο Facebook, σκοπώντας όπως τα μηνύματα, οι ανακοινώσεις για διαλέξεις, τα άρθρα που αναρτά, και το συνολικό έργο της Επιτροπής να έχουν μεγαλύτερη απήχηση σε εφήβους, που αφιερώνουν μεγάλο μέρος της καθημερινότητάς τους ενασχολούμενοι με τα ΜΚΔ, τους νέους γονείς, εκπαιδευτικούς, και γενικά την συνεχώς αυξανόμενη κοινότητα των ΜΚΔ.

ΕΚΤΟΜΠΕΣ (ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ, ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ και ΗΜΕΡΗΣΙΟΣ ΤΥΠΟΣ)

1	14/01/2019	Εκπομπή του ΡΙΚ «Ευ Ζην», με θέμα: «Αέρας και η Υγεία μας, με Έμφαση στον Αέρα στους Εσωτερικούς Χώρους» (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/1-6-evzin-aeras-kai-ygia-2019/): η Δρ. Στ. Κ. Μιχαηλίδου
2	13/03/2019	Πρόγραμμα «Απογευματινός Καφές στο Τρίτο», ΡΙΚ, με θέμα «Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία, Wi-Fi, ΜΚΔ, Ψηφιακά Παιχνίδια, Εθισμοί και Πρακτικές μείωσης τους» : Δρ. Στ. Κ. Μιχαηλίδου
3	29/05/2019	Εκπομπή του ΡΙΚ1 «Ευ ζην» με θέμα την «Παθητική Έκθεση των Παιδιών στον καπνό του τσιγάρου» . (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/r9-evzin-290519-pathitiko-kapnisma/): Δρ. Στ. Κ. Μιχαηλίδου
4	21/06/2019	Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου και ο Δρ. Μιχάλης Αναστασιάδης φιλοξενήθηκαν στο στούντιο του ΡΙΚ στην εκπομπή «Εμείς κι ο Κόσμος μας», για το θέμα των Επιπτώσεων της Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας (ΗΜΑ/RF) των κινητών και του Wi-Fi . (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/rik-21-06-2019/)
5	24/06/2019	Δημοσιογραφική Διάσκεψη παρουσίασης της Εκστρατείας της Επιτροπής για το 2019, στην αίθουσα διασκέψεων του Υπουργείου Υγείας, με τίτλο: «Ζώντας με την Τεχνολογία η Υγεία των Παιδιών Παραμένει Αναφαίρετο Δικό τους Δικαίωμα και Δική μας Υποχρέωση» (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/press-conference-24-06-2019/). Η διάσκεψη προβλήθηκε μέσω ρεπορτάζ από τον Αντέννα Κύπρου στο Δελτίο Ειδήσεων της ίδιας ημέρα, και από τον ηλεκτρονικό τύπο (ΚΥΠΕ, NewsBomb, Philenews και Υγεία News).
6	25/06/2019	Τηλεφωνική παρέμβαση της Πρόεδρου στην τηλεοπτική εκπομπή του Σίγμα «Μεσημέρι και κάτι», για την Εκστρατεία της Επιτροπής για την ΗΜΑ .
7	25/06/2019	Η Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου και ο Δρ. Μιχάλης Αναστασιάδης στο Άλφα Κύπρου, για την Εκστρατεία ΗΜΑ 2019 .
8	26/06/2019	Η Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου φιλοξενήθηκε στο Omega TV, για την Εκστρατεία ΗΜΑ 2019 .
9	27/06/2019	Active Radio, με θέμα: «Οι κίνδυνοι του Wi-Fi και των κινητών για τα παιδιά- Μέτρα Προφύλαξης» . Η Δρ. Στ. Κ. Μιχαηλίδου (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/active-radio-cyprus-27-06-2019/)
10	28/06/2019	ΡΙΚ «Ευ Ζην», με θέμα «Επιδράσεις της Ακτινοβολίας - Μέτρα Προφύλαξης» . (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/ev-zin-28-06-19/): Δρ. Στ. Κ. Μιχαηλίδου
11	24/07/2019	Η Πρόεδρος της Επιτροπής έδωσε συνέντευξη στην Rosie Charalambous της Cyprus News Digest, η οποία χρησιμοποιήθηκε για τη δημιουργία ρεπορτάζ σχετικά με την Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία .
12	29/10/2019	Η Πρόεδρος στην ραδιοφωνική εκπομπή στο Τρίτο του ΡΙΚ, παρουσιάζοντας

		την ετήσια Ημερίδα της Επιτροπής .
13	29/10/2019	Η Δρ. Στ. Κ. Μιχαηλίδου στο ενθέτο υγείας του Κώστα Κωνσταντίνου στο Ράδιο Άστρα παρουσίασε την ετήσια Ημερίδα της Επιτροπής .
14	06/11/2019	Η Δρ. Στ. Κ. Μιχαηλίδου φιλοξενήθηκε στην ραδιοφωνική εκπομπή του 3 ^{ου} Προγράμματος του ΡΙΚ «Πρωινό Δρομολόγιο», για την «επικινδυνότητα της ακτινοβολίας που εκπέμπεται από την ασύρματη τεχνολογία και τις σχετικές συστάσεις της ΕΕΠΥΤ» .
15	06/11/2019	Η Πρόεδρος στο ραδιόφωνο Active Radio, στην εκπομπή «Ατζέντα» παρουσίασε τους κινδύνους της Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας για την υγεία του παιδιού, και τα μέτρα προφύλαξης .
16	13/12/2019	η Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου φιλοξενήθηκε στην ενημερωτική εκπομπή του ΡΙΚ «Ευ Ζην», με το θέμα: «Επικίνδυνα Παιχνίδια» .
17	17/12/2019	Η Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου και ο Δρ. Στέλιος Γιαννόπουλος συμμετείχαν στην εκπομπή του ΡΙΚ «ΕΥ4U» και το θέμα «Διασφάλιση προτύπων ποιότητας και ασφάλεια τροφίμων από Ε.Ε.» .

ΕΚΔΟΣΕΙΣ / ΒΙΝΤΕΟ

1	2019	<p>Δημιουργία και εκτύπωση υλικού σε συνεργασία με το Γραφείο Επιτρόπου Περιβάλλοντος και το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, με θέμα «Μην με ακτινοβολείς! Μάθε πως να με προφυλάξεις» στα πλαίσια της Ευρείας Διαφημιστικής Καμπάνιας Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης - Εκπαίδευσης για τις Επιδράσεις της Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας των κινητών τηλεφώνων και Wi-Fi, και περιορισμού της ΕΚΘΕΣΗΣ και του ΕΘΙΣΜΟΥ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δίπτυχα φυλλαδιά (στα Ελληνικά και Αγγλικά) - Αφίσες σε μέγεθος Α2 για ανάρτηση σε νοσοκομεία, κλινικές, πολυκατοικίες, κτλ., (στα Ελληνικά και Αγγλικά), - Αυτοστήρικτα Μπάνερς (στα Ελληνικά και Αγγλικά) και - Σελιδοδείκτες <p>Επιπρόσθετα, το σχεδιαστικό που δημιουργήθηκε για το έντυπο υλικό που αναφέρεται πιο πάνω προσαρμόστηκε κατάλληλα και τοποθετήθηκε για τον μήνα Ιούνιο στο πίσω μέρος λεωφορείων σε όλες τις πόλεις (συνολικά 6 διαδρομές), λειτουργώντας ως κινητή καμπάνια με σκοπό την ευρεία ενημέρωση των πολιτών. Η δράση υλοποιήθηκε με τη συνεργασία του Υπουργείου <i>Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων</i>, και τις εταιρείες αστικών λεωφορείων Λεμεσού ΕΜΕΛ, Αμμοχώστου ΟΣΕΑ, Λευκωσίας ΟΣΕΛ, Πάφου ΟΣΥΠΑ και Λάρνακας ΖΗΝΩΝ.</p> <p>Περισσότερες πληροφορίες στο www.paidi.com.cy/aktinovolia/ > «Η</p>
---	------	--

		εκοστρατεία 2019 ταξιδεύει σε όλες τις πόλεις της Κύπρου ».
2	2019	<p>Ευρεία <u>προβολή του ενημερωτικού σποτ</u> διάρκειας 38 δευτερολέπτων με το μήνυμα «Η υγεία είναι δικαίωμα. Μην μας το στερείτε...» μέσω ενημερωτικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών, ρεπορτάζ σε δελτία ειδήσεων και στον τύπο, και αναμετάδοσης από ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς παγκύπρια. Σχετική ανάρτηση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα της Επιτροπής στον σύνδεσμο www.paidi.com.cy/contribution-of-the-media/. Η αναμετάδοση και προβολή του σποτ ήταν δυνατή με τη στήριξη της Αρχής Ραδιοτηλεόρασης, του Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, των Ραδιοτηλεοπτικών Οργανισμών (PIK, Plus TV, Alpha Κύπρου, και Radio DeeJay, Klik FM, Ράδιο Ζενίθ, «Ορίων» Ράδιο Πάφος, Κανάλι Έξι, Ράδιο Σφαίρα, Ράδιο Πρώτο, 107.4 Active και Ράδιο Άστρα), του Κινηματογραφικού Θεάτρου Cinema Apollon, και των: ANTI Κύπρου, εφημερίδα Φιλελεύθερος (philenews), Κυπριακό Πρακτορείο Ειδήσεων, NewsBomb Cyprus, Υγεία News, και Cyprus Mail για τα σχετικά ρεπορτάζ.</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Σύνοψη της Επιτροπής 2017-2020

ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΜΕΡΟΣ Ι

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Αριθμός 4545	Παρασκευή, 4 Αυγούστου 2017	299
--------------	-----------------------------	-----

Οι πιο κάτω Αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου εκδίδονται με δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, βάσει της παραγράφου 4 του Άρθρου 57 του Συντάγματος.

Αριθμός 830

Διορισμός του Προέδρου και των μελών της Εθνικής Επιτροπής «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού».

(Συνεδρία Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. 2.8.2017)

Αναφορικά με τις Αποφάσεις με αρ. 59.304 και 66.124 με ημερ. 28.1.2004 και 4.10.2007, αντίστοιχα, το Συμβούλιο αποφάσισε να διορίσει τα πιο κάτω πρόσωπα ως Πρόεδρο και μέλη της Εθνικής Επιτροπής «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού», για περίοδο τριών ετών, από τις 2.8.2017 έως την 1.8.2020:

Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου, Χημικός, Εμπειρογνώμονας Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε θέματα Περιβάλλοντος, Υγείας και Ασφάλειας Τροφίμων,	} Πρόεδρος
Δρ. Μιχάλης Αναστασιάδης, Παγκύπριος Ιατρικός Σύλλογος,	
Δρ. Ανδρέας Χατζησάββας, Ινστιτούτο Νευρολογίας και Γενετικής Κύπρου, κα Γεωργία Χριστοδούλου, Νοσηλευτικές Υπηρεσίες,	} Μέλη
Δρ. Τασούλα Κυπριανίδου – Λεοντίδου, Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων,	
κ. Σάββας Σάββα, Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού,	
Δρ. Στέλιος Γιαννόπουλος, Γενικό Χημείο του Κράτους,	
Δρ. Μιχάλης Τορναρίτης, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού,	
Δρ. Μάρω Σολωμού, Παιδιατρική Εταιρεία Κύπρου, κα Ιωάννα Παναγιώτου, Γραφείο Επιτρόπου Περιβάλλοντος,	
Δρ. Παναγιώτης Γιάλλουρος, Πανεπιστήμιο Κύπρου, κα Τόνια Χατζηγεωργίου, Παγκύπρια Συνομοσπονδία Ομοσπονδιών Συνδέσμων Γονέων Σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης,	
κα Ναταλία Γεωργίου, Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος,	
Δρ. Ζήνα Ζήνωνος, Ιατρικές Υπηρεσίες και Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας, κα Τατιάνα Χρυσοστόμου, Μικροί Εθελοντές.	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: Διακήρυξη της Λευκωσίας για τα Ηλεκτρομαγνητικά Πεδία Ραδιοκυμμάτων

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΜΑΓΝΗΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ ΡΑΔΙΟΚΥΜΜΑΤΩΝ

Νοέμβρης 2017

Έγγραφο Κοινών Θέσεων,

του Παγκύπριου Ιατρικού Συλλόγου, των Ιατρικών Συλλόγων Βιέννης/Αυστρίας και της Εθνικής Επιτροπής Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού

1. Το Πρόβλημα

Οι πιθανές επιπτώσεις της μη ιονίζουσας ακτινοβολίας των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων ραδιοκυμάτων (EMF/RF), στην περιοχή συχνοτήτων 30KHz-300 GHz, περιλαμβάνουν καρκινογένεση (πιθανώς καρκινογόνος 2b IARC 2011), νευροαναπτυξιακή τοξικότητα, επιδράσεις στο DNA, στη γονιμότητα, Ηλεκτρονική Υπερευαισθησία (EHS) και άλλες σοβαρές επιδράσεις που είναι καλά τεκμηριωμένες από έρευνες αξιολογημένες από ομότιμους κριτές (peer review). Η EMF/RF μπορεί να αυξήσει το οξειδωτικό στρες στα κύτταρα και να οδηγήσει σε αύξηση των προ-φλεγμονώδων κυτοκινών και να μειώσει την ικανότητα επιδιόρθωσης των θραύσεων των ελίκων DNA μονής και διπλής σειράς. Γνωστική δυσλειτουργία, διαταραχές μάθησης και μνήμης έχουν επίσης καταγραφεί. Αυτές οι επιπτώσεις μπορούν να εμφανιστούν σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα από υφιστάμενα όρια του οργανισμού ICNIRP, EC Recom. 1999/519. **Επιβεβαιώνουμε εκ νέου πως το έμβρυο και τα παιδιά έχουν ευάλωτα συστήματα ανάπτυξης που θα καθορίσουν την ανάπτυξη της ανθρώπινης ζωής.** Η έκθεση τους σε EMF/RF στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης τους εμπνέει ιδιαίτερη ανησυχία, λόγω, μεταξύ άλλων, της μεγαλύτερης απορρόφησης ακτινοβολίας και των πιθανών επιπτώσεων στην ανάπτυξη του εγκεφάλου, του νευρικού συστήματος και του αναπαραγωγικού τους συστήματος, την πρόκληση καρκίνων, γνωστικές διαταραχές κ.ά. Η επιστημονική τεκμηρίωση αναδύεται σαν παγόβουνο. Ανησυχίες εκφράζονται από Επιστημονικά Σώματα και Οργανισμούς. Αναγνωρίζουμε πως ορισμένες επιπτώσεις ακόμη δεν έχουν πλήρως καθιερωθεί και πως η επιστημονική έρευνα για την απόλυτη ποσοτικοποίηση και καθιέρωση των επιπτώσεων αυτών είναι σε εξέλιξη. Επιστημαίνουμε την ανάγκη για περαιτέρω έρευνα εξειδικευμένη για παιδιά. Παρ' όλα αυτά, πιστεύουμε πως υπάρχει ουσιαστική επιστημονική τεκμηρίωση για τις επιπτώσεις στην υγεία των παιδιών και του εμβρύου, που υποδεικνύει επιπτώσεις στην υγεία τους που μπορεί να είναι σοβαρές και μη ανατρέψιμες. Η

τεκμηρίωση είναι αρκετά δυνατή για την στήριξη δράσεων Πρόληψης και την καθιέρωση δραστηριοτήτων και κανόνων προσεκτικής διαχείρισης.

2. Γιατί πρέπει οι αναδυόμενες απειλές να αντιμετωπιστούν επειγόντως και προδραστικά;

1. Τα υφιστάμενα όρια (ICNIRP, EC Rec 1999/519) αφορούν μόνο την μικρής διάρκειας έκθεση και μόνο θερμικές επιπτώσεις, αγνοώντας την μακροχρόνια έκθεση, τις βιολογικές επιπτώσεις και την πιθανή καρκινογένεση

2. Η έκθεση στα παιδιά, ακόμη και σε βρέφη και έμβρυα αυξάνεται γεωμετρικά, είναι πολλαπλή και αδιάκοπη, σε ευάλωτα στάδια ανάπτυξης τους από το στάδιο του εμβρύου ως το στάδιο της εφηβείας, και επηρεάζει όλο τον πληθυσμό. Στα σχολεία και στις αίθουσες διδασκαλίας είναι πιθανόν να γίνεται χρήση των κινητών τηλεφώνων και προώθηση της ασύρματης τεχνολογίας. Σε τέτοιες περιπτώσεις τα επίπεδα ακτινοβολίας η οποία εκπέμπεται από της ασύρματες συσκευές (φορητοί υπολογιστές ή, τάπλετς ασύρματα συνδεδεμένα στο διαδίκτυο, σημεία πρόσβασης ασύρματου διαδικτύου κ.ά.) μπορεί να είναι πολύ ψηλά και η έκθεση των μαθητών συχνή και για μεγάλα χρονικά διαστήματα.

3. Νέες συσκευές αναδύονται χωρίς ελέγχους ασφαλείας πριν και μετά την διοχέτευση τους στις αγορές, ιδιαίτερα σε σχέση με τις μακρόχρονες επιπτώσεις στα παιδιά. Απλώς επικαλούνται συμμόρφωση με παρωχημένα ισχύοντα όρια.

4. Η κοινωνία δεν είναι επαρκώς ενημερωμένη σχετικά με τους κινδύνους και πιθανόν να έχουν λανθασμένες πεποιθήσεις ανύπαρκτης ασφάλεια..

5. Υπάρχουν Σωστές Πρακτικές για Ασφαλή Χρήση της Τεχνολογίας και Μείωσης της Έκθεσης.

3. Εισηγήσεις

1. Στο Πολιτικό επίπεδο οι Νομοθετικές Οδηγίες και Κανονισμοί θα πρέπει να αναθεωρηθούν και ενδυναμωθούν ώστε να είναι συμβατά με την σύγχρονη επιστημονική γνώση, τις πραγματικότητες ευρείας χρήσης και έκθεσης καθώς και την ευαισθησία των παιδιών. Κατάλληλες Κανονιστικές διατάξεις θα ασκήσουν πίεση στη βιομηχανία για ανάπτυξη ασφαλέστερων συσκευών. Εντωμεταξύ για την αξιολόγηση της έκθεσης των παιδιών στην ακτινοβολία από συσκευές και υποδομές θα πρέπει να εφαρμόζονται ήδη υφιστάμενα επιστημονικά τεκμηριωμένα και βασισμένα στις βιολογικές επιδράσεις κριτήρια. Για την αδειοδότηση των συσκευών και υποδομών θα πρέπει να εφαρμόζεται ανάλογο σύστημα όπως για την αδειοδότηση χημικών ουσιών (REACH).
2. Οι Αρμόδιοι λήψης αποφάσεων ιδιαίτερα στους τομείς της Εκπαίδευσης και Υγείας, θα πρέπει να είναι ενήμεροι για τους κινδύνους και τις ασφαλείς εναλλακτικές επιλογές της Τεχνολογίας και να λαμβάνουν επαρκώς υπόψη τις ανησυχίες για τις επιπτώσεις στην υγεία, την ευαισθησία των παιδιών και τέλος να υποστηρίζουν ασφαλές περιβάλλον σε σχολικούς χώρους, παιδότοπους και παιδιατρικές μονάδες. Πρέπει να προωθούν λελογισμένη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας πάντοτε σε σχέση και με την ηλικία και να μην επιτρέπουν την χρήση ασύρματων δικτύων σε σχολεία, ιδιαίτερα σε βρεφοκομικούς σταθμούς, νηπιαγωγεία, και δημοτικά σχολεία, αλλά να προωθούνται οι ενσύρματες συνδέσεις. Σε όλα τα παιδιά, ειδικά στις περιπτώσεις παιδιών με νευρολογικές διαταραχές, διαταραχές συμπεριφοράς, όπως και παιδιά με χρόνιες παθήσεις π.χ. καρκίνο, θα πρέπει να διασφαλίζεται ενσύρματη (όχι ασύρματη) εκπαίδευση και χώροι ύπνου, διαβίωσης απαλλαγμένοι από ασύρματη τεχνολογία. Τους καλούμε να εφαρμόζουν την Αρχή ALARA

(As Low As Reasonably Achievable) δηλ. «Την χαμηλότερη επιτεύξιμη έκθεση» και τις υποδείξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης (Resolution 1815/2011) για λήψη των αναγκαίων μέτρων μείωσης της έκθεσης στην ακτινοβολία EMF/RF.

3. Η ακτινοβολία στο σπίτι και στο σχολείο (χώροι όπου τα παιδιά ανάλογα με την ηλικία τους, περνούν τουλάχιστο το 60 - 90% του χρόνου τους), μπορεί και πρέπει να ελαχιστοποιηθεί, με την μείωση της χρήσης των κινητών τηλεφώνων και ασύρματων συσκευών. Με την εφαρμογή ασφαλέστερων τεχνολογιών, όπως η ενσύρματη (Ethernet) σύνδεση στο διαδίκτυο, ή με την χρήση οπτικών ινών αντί WI-FI, δεν θα μειωθεί ουσιαστικά η βολικότητα. Στους σχολικούς χώρους θα πρέπει να αποφεύγεται η χρήση Wi-Fi.
4. Οι Επαγγελματίες Υγείας, με έμφαση τους Παιδιάτρους και Μαιευτήρες/Γυναικολόγους θα πρέπει να επιμορφωθούν επαρκώς σχετικά με τις βιολογικές επιπτώσεις (διάγνωση, συμπτωματολογία, θεραπεία) της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας και να συμβουλεύουν τους γονείς πώς να ελαχιστοποιήσουν την έκθεση των παιδιών τους σ' αυτή. Για τους γιατρούς υπάρχουν ήδη Οδηγίες (EUROPAEM EMF Guidelines 2016) για πρόληψη, διάγνωση και θεραπεία των προβλημάτων υγείας και ασθενειών που σχετίζονται με την EMF
5. Το κοινό έχει το δικαίωμα πλήρους ενημέρωσης για τους πιθανούς κινδύνους στην υγεία από όλες τις ασύρματες συσκευές/υποδομές, καθώς και της επιμόρφωσης για πρακτικές μείωσης και περιορισμού του κινδύνου. Οι γονείς κυρίως θα πρέπει να εκπαιδευτούν και να υποστηριχθούν ώστε να απαιτούν την μείωση της έκθεσης απ την ακτινοβολία των παιδιών και εμβρύων τους, ειδικά στους χώρους της οικίας τους και σχολικούς χώρους.

Δρ Πέτρος Αγαθαγγέλου
Πρόεδρος του Παγκύπριου
Ιατρικού Συλλόγου

αο. Univ-Prof. Dr. Thomas Szekeres
President of the Austrian
Medical Chamber

Δρ Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου
Πρόεδρος Εθνικής Επιτροπής
Περιβάλλον και Υγεία του

Οι 16 Πρακτικοί Κανόνες

Προτείνονται Πρακτικοί κανόνες βασισμένοι στους κανόνες οι οποίοι δημοσιεύονται ετήσια από τον Ιατρικό Σύλλογο Βιέννης/Αυστρίας, σε σχετικές οδηγίες της Εθνικής Επιτροπής Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού και στην πρόσφατη Διακήρυξη του Reykjavik 2017.

1. Τα παιδιά και οι έφηβοι κάτω των 16 θα πρέπει να χρησιμοποιούν τα κινητά τηλέφωνα τους μόνο σε περιπτώσεις άμεσης ανάγκης!
2. Τα κινητά τηλέφωνα, τάμπλετς, φορητοί υπολογιστές δεν είναι μέσα ψυχαγωγίας για τα παιδιά. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν απ τα παιδιά ως απλές συσκευές, π.χ. σε λειτουργία πτήσης, με απενεργοποιημένα τα Bluetooth, Wi-Fi, 3G, 4G. Παιχνίδια, τραγούδια κ.ά. θα πρέπει να αποθηκεύονται στις συσκευές από τους γονείς και κατά τις ώρες λειτουργίας τους να χρησιμοποιούνται με απενεργοποιημένα τα ασύρματα δίκτυα. Και πάλι όμως θα πρέπει να γίνεται μειωμένη χρήση και ανάλογα με την ηλικία του παιδιού. Επιβάλλεται μειωμένη χρήση σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και πλήρης αποφυγή σε παιδιά κάτω των 2 ετών.

3. Γενικά, διατηρήστε τις κλήσεις τηλεφώνου μειωμένες σε αριθμό και διάρκεια. Συστήνεται η χρήση ενσύρματου τηλεφώνου ή αποστολή μηνυμάτων SMS.
4. «*Η απόσταση είναι ο σύμμαχός σας*». Διατηρείτε το κινητό τηλέφωνο σε απόσταση από το σώμα και κεφάλι σας και διατηρήστε την ελάχιστη απόσταση που συστήνει ο κατασκευαστής στον οδηγό χρήσης της συσκευής. Χρησιμοποιήστε ανοικτή ακρόαση κατά τις κλήσεις ή φορητά ακουστικά.
5. Μην πλησιάζετε το κινητό τηλέφωνο στο σώμα σας όταν χρησιμοποιείτε ακουστικά, ή ανοικτή ακρόαση. Ιδιαίτερα προσεκτικές θα πρέπει να είναι οι έγκυες γυναίκες. Στους άνδρες, υπάρχει ο κίνδυνος επηρεασμού της γονιμότητας όταν το κινητό μεταφέρεται στις τσέπες των παντελονιών. Άτομα με ηλεκτρονικά εμφυτεύματα (βηματοδότες, αντλία ινσουλίνης κ.ά.) θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη σημασία στην απόσταση. Αν δεν υπάρχει άλλη επιλογή, τότε θα πρέπει η συσκευή να μεταφέρεται στις εξωτερικές τσέπες των μπουφάν ή σε σακίδια και τσάντες.
6. Μην χρησιμοποιείτε τις συσκευές σε οχήματα (αυτοκίνητο, λεωφορείο, τρένο). Χωρίς την ύπαρξη εξωτερικής αντένας η ακτινοβολία μέσα στο χώρο του οχήματος αυξάνεται. Επιπλέον η προσοχή του χρήστη αποσπάται με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος ατυχημάτων.
7. Μην πληκτρολογείτε μηνύματα καθώς οδηγείτε ...Ποτέ! Η απόσπαση της προσοχής σας μπορεί να προκαλέσει ατύχημα.
8. Για κλήσεις τηλεφώνου στο σπίτι και στην εργασία, χρησιμοποιήστε σταθερή τηλεφωνία με χρήση καλωδίου,
9. Να εργάζεστε όσο το δυνατό "εκτός διαδικτύου" ή/και με ενεργοποιημένη την επιλογή «Λειτουργία Πτήσης». Δεν χρειάζεστε την σύνδεση διαδικτύου συνεχώς, π.χ. λειτουργίες όπως ακρόαση μουσικής, φωτογράφισης, χρήση ως ξυπνητήρι, υπολογιστική μηχανή και παιχνίδια γίνονται και εκτός σύνδεσης.
10. Λιγότερες εφαρμογές ισοδυναμούν με λιγότερη ακτινοβολία. Μειώστε τον αριθμό των εφαρμογών σας και απενεργοποιήστε τις μη αναγκαίες υπηρεσίες που τρέχουν στο κινητό σας. Με την απενεργοποίηση των Wi-Fi, δεδομένων κινητού διαδικτύου, η συσκευή σας μετατρέπεται σε απλό τηλέφωνο. Μπορεί να εξασφαλιστεί η τηλεφωνική επικοινωνία, χωρίς επιπρόσθετη αχρείαστη ακτινοβολία. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίνεται από τους έφηβους.
11. Αποφεύγετε να χρησιμοποιείτε το κινητό τηλέφωνο για κλήσεις σε περιοχές/σημεία με χαμηλή λήψη σήματος (υπόγεια, ανελκυστήρες κ.ά.). Σε αυτές τις περιπτώσεις το κινητό τηλέφωνο αυξάνει την ένταση εκπομπής του. Σε σημεία με χαμηλή λήψη χρησιμοποιήστε ακουστικά ή ανοικτή ακρόαση.
12. Αγοράστε κινητά τηλέφωνα με χαμηλές τιμές SAR, και εξωτερική αντένα αν είναι εφικτό.
13. Πρόσβαση στο διαδίκτυο μέσω ενσύρματων δικτύων όπως το LAN (ADSL, VDSL, fiber optics), δεν συνεπάγεται εκπομπή ακτινοβολίας. Είναι γρήγορη και ασφαλής. Τα DECT ασύρματα τηλέφωνα, σημεία πρόσβασης Wi-Fi, mobile data sticks, μόντεμ LTE εκπέμπουν συνεχώς ακτινοβολία και θα πρέπει να αποφεύγονται, ειδικά σε σχολεία και σπίτια. Τα Wi-Fi routers προκαλούν παθητική έκθεση και σε μη χρήστες. Οι αποστάσεις ασφαλείας από τα Wi-Fi routers είναι τουλάχιστον 4 ως 10 μέτρα ανάλογα με την συσκευή, από σημεία όπου παίζουν, κοιμούνται ή περνούν χρόνο τα παιδιά. Το Wi-Fi θα πρέπει να παραμένει απενεργοποιημένο όταν δεν χρησιμοποιείται κατά τη διάρκεια της νύκτας, ή και όταν βρίσκονται έγκυες και παιδιά στο χώρο.
14. Συστήνονται συνομιλίες (Chatting) και κλήσεις μέσω όμως ενσύρματης δικτύωσης.
15. Προστατέψτε τις έγκυες από την Παθητική Έκθεση, κρατώντας απόσταση ενός μέτρου όταν κάνετε χρήση του κινητού. Συσκευές όπως κινητά τηλέφωνα, φορητοί υπολογιστές και τάμπλετς θα πρέπει να βρίσκονται μακριά από την κοιλιά της εγκύου ή από γυναίκες οι οποίες κρατούν τα

παιδιά τους. Σε καμία περίπτωση μια έγκυος γυναίκα ή παιδί δεν θα πρέπει να κάθεται δίπλα σε router ή ανάμεσα σε router και ηλεκτρονική συσκευή. Σε γενικές γραμμές, όταν οι γονείς κρατάνε τα παιδιά τους στην αγκαλιά τους ή κοντά τους δεν πρέπει να χρησιμοποιούν τα κινητά τους τηλέφωνα ή να λειτουργούν ασύρματες συσκευές, ούτε να τοποθετούν το κινητό τους μέσα στο παιδικό καρότσι. Ο κίνδυνος είναι μεγαλύτερος όταν είναι συνδεδεμένο με το διαδίκτυο ασύρματα μέσω Wi-Fi ή δεδομένων κινητής τηλεφωνίας.

16. Προσοχή στις ψηφιακές συσκευές παρακολούθησης των βρεφών (baby monitors) γιατί υπάρχουν πιθανοί κίνδυνοι μη αντιστρεπτών καταστροφών στον βρεφικό εγκέφαλο. Οι αναλογικού ή ενσύρματου τύπου συσκευές είναι οι πιο ασφαλείς. Οι ψηφιακές συσκευές θα πρέπει να είναι τουλάχιστο χωρίς δυνατότητα βίντεο και να ενεργοποιούνται μόνο όταν το βρέφος κλάψει (ώστε να μη υπάρχει συνεχής μετάδοση). Σε κάθε περίπτωση, οι συσκευές αυτές δεν πρέπει να τοποθετούνται στο κρεβατάκι του παιδιού, αλλά σε απόσταση τουλάχιστο 2 μέτρων.

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Υπεγράφη η Διακήρυξη της Λευκωσίας για τις επιπτώσεις της μη ιονίζουσας ακτινοβολίας στην Υγεία, 11/11/2017

Ο Παγκύπριος Ιατρικός Σύλλογος, ο Ιατρικός Σύλλογος Βιέννης / Αυστρίας και η «Εθνική Επιτροπή Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού» υπέγραψαν στις 11 Νοεμβρίου 2017, στα πλαίσια της Επιστημονικής Ημερίδας, **την Διακήρυξη της Λευκωσίας για τα Ηλεκτρονικά πεδία ραδιοκυμάτων**. Η ημερίδα τελούσε υπό την αιγίδα του Έντιμου Υπουργού Υγείας Δρ Γιώργου Παμπορίδη και του Γραφείου της Επιτρόπου Περιβάλλοντος κυρίας Ιωάννας Παναγιώτου.

Στο χαιρετισμό του ο **Υπουργός Υγείας**, εξέφρασε την στήριξη του στο Έργο της Επιτροπής, χαρακτήρισε την επένδυση στην Υγεία των παιδιών ως την σημαντικότερη. Χαιρέτισε την τριμερή συνεργασία και χαρακτήρισε την υπογραφή της Διακήρυξης ως σημαντική εξέλιξη με στόχους συγκεκριμένους και σοβαρούς. Αναφέρθηκε στο γεγονός ότι η ΗΜΑ είναι πιθανώς Καρκινογόνος 2B και ότι η Πρόληψη είναι η μόνη επιλογή προστασίας από αυτή.

Ο Πρόεδρος του Παγκυπριου Ιατρικού Συλλόγου **Δρ Πέτρος Αγαθαγγέλου** ανέφερε ότι το Συμβούλιο της Ευρώπης, το Ευρωκοινοβούλιο, οι Ιατρικοί Σύλλογοι και άλλοι επιστήμονες, διεθνώς προειδοποιούν ότι παρά τις επιστημονικές αντιδικίες, η τεκμηρίωση σοβαρών επιπτώσεων στην υγεία, από την γεωμετρικά αυξανόμενη έκθεση σε μια, μεταξύ άλλων, πιθανώς καρκινογόνο ακτινοβολία (IARC 2011), είναι σήμερα επαρκής. Επιβάλλεται, τόνισε, η εφαρμογή της Αρχής της Προφύλαξης, η αναθεώρηση των ορίων, η ενημέρωση όλων, ο επαρκής έλεγχος για τις επιπτώσεις της τεχνολογίας στην υγεία και η άμεση μείωση της έκθεσης.

Η **Δρ Μιχαηλίδου**, Πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής στο χαιρετισμό της ανέφερε πως η ρεαλιστική, προσέγγιση της διακήρυξης, σε συνδυασμό και με την σωστή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού προωθούν και οριοθετούν το πλαίσιο λελογισμένης αξιοποίησης της Τεχνολογίας με ασφάλεια ως εργαλείου και όχι υποκατάστατου των ανθρώπινων σχέσεων και της ουσιαστικής εκπαίδευσης και ενασχόλησης με τα παιδιά μας.

Ο Dr. Lercher εκπρόσωπος του Ιατρικού Συλλόγου Βιέννης/Αυστρίας μετέφερε τους εγκάρδιους χαιρετισμούς του Προέδρου Prof. Dr. Thomas Szekeres. Τόνισε πως τα παιδιά μας είναι το μέλλον μας και πως η εκδήλωση και η υπογραφή της Διακήρυξης δημιουργεί μια νέα δυναμική και ένα δυνατό μήνυμα ευαισθητοποίησης παγκοσμίας εμβελείας.

Η υπογραφή της Διακήρυξης της Λευκωσίας είναι οδοδείκτης διεθνούς εμβελείας, πολύ σημαντική για την μικρή Κύπρο η οποία συμβάλλει με αυτό τον τρόπο στη διεθνή προσπάθεια και κινητοποίηση για κατανόηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της εξελισσόμενης τεχνολογίας. Το σημαντικό αυτό έγγραφο κοινών θέσεων διατυπώνει επιστημονικά τεκμηριωμένες θέσεις και εισηγήσεις για την αντιμετώπιση αυτού του σοβαρού και πολυσύνθετου θέματος Δημόσιας Υγείας μεγάλης εμβελείας γιατί οι κίνδυνοι είναι σοβαροί και μπορούν να επηρεάσουν όλα τα παιδιά, την νέα γενιά και ολόκληρο τον πληθυσμό.

Οι κυριότερες θέσεις της Διακήρυξης είναι ότι:

Οι πιθανές επιπτώσεις της μη ionίζουσας ακτινοβολίας ραδιοκυμάτων (EMF/RF) είναι πολύ σοβαρές περιλαμβάνουν καρκινογένεση (πιθανώς καρκινογόνος 2b IARC 2011), νευροαναπτυξιακή τοξικότητα, επιδράσεις στο DNA, στη γονιμότητα, Ηλεκτρονική Υπερευαισθησία (EHS) και που είναι καλά τεκμηριωμένες από έρευνες αξιολογημένες από ομότιμους κριτές (peer review) σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα από υφιστάμενα όρια. Επιβεβαιώνεται πως το έμβρυο και τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευάλωτα. Παρά τα κενά και τις επιστημονικές αντιδικίες η τεκμηρίωση είναι αρκετά ισχυρή -επιβάλλει ΑΜΕΣΗ ΠΡΟΛΗΨΗ- ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ. Οι θέσεις αυτές και οι αναδυόμενοι κίνδυνοι, αναλύθηκαν/τεκμηριώθηκαν περαιτέρω και από τις εμπειριστατωμένες παρουσιάσεις των εκλεκτών ομιλητών Καθηγ. Olle Johanson, Δρ Piero Lercher, Δρ Αντιγόνη Παπαβασιλείου, Δρ Θεόδωρο Μέτση και Δρ Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου.

Οι βασικές εισηγήσεις της διακήρυξης συνοψίζονται:

1. Αναθεώρηση Ορίων. **Εν τω μεταξύ για την αξιολόγηση της έκθεσης των παιδιών στην ακτινοβολία**
1. **από συσκευές και υποδομές θα πρέπει να εφαρμόζονται τα διαθέσιμα βιολογικά κριτήρια ασφάλειας.**
2. Στους τομείς της Εκπαίδευσης και Υγείας να εφαρμόζεται η Αρχή ALARA δηλ. «Την χαμηλότερη επιτεύξιμη έκθεση» και τις υποδείξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης (Resolution 1815/2011) για λήψη των αναγκαίων μέτρων μείωσης της έκθεσης στην ακτινοβολία EMF/RF. **Πρέπει να υποστηρίζεται ασφαλές περιβάλλον σε σχολικούς χώρους, παιδότοπους και παιδιατρικές μονάδες χωρίς ασύρματες συνδέσεις Wi-Fi**

κ.ά. Πρέπει να προωθείται λελογισμένη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας πάντοτε σε σχέση και με την ηλικία

3. **Η ακτινοβολία στο σπίτι και στο σχολείο (χώροι όπου τα παιδιά ανάλογα με την ηλικία τους, περνούν τουλάχιστο το 60 - 90% του χρόνου τους), μπορεί και πρέπει να ελαχιστοποιηθεί, με την μείωση της χρήσης των κινητών τηλεφώνων και ασύρματων συσκευών.**
4. **Επιμόρφωση επαγγελματιών υγείας**
5. **Διασφάλιση του δικαιώματος πλήρους ενημέρωσης του κοινού για τους κινδύνους - εκπαίδευση σε πρακτικές μείωσης της έκθεσης- ενδυνάμωση των γονιών για να διεκδικούν ασφαλές περιβάλλον για τα παιδιά τους στο σχολείο.**

Τέλος η Διακήρυξη περιλαμβάνει 16 Πρακτικούς κανόνες μείωσης της έκθεσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: Διαχρονικές Εκστρατείες Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης

A) Παθητικό Κάπνισμα

Η Επιτροπή έχει διαχρονική δράση από το 2005 μέχρι σήμερα, με στόχο την προστασία της υγείας των παιδιών στην Κύπρο μέσα από τη μείωση της έκθεσης τους στο παθητικό κάπνισμα.

Το 2005 σε συνεργασία με το Τμήμα Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας και το Γενικό Χημείο του Κράτους, άρχισε μια ολοκληρωμένη και συνεχή αντικαπνιστική εκστρατεία. Οι στόχοι της εκστρατείας είναι:

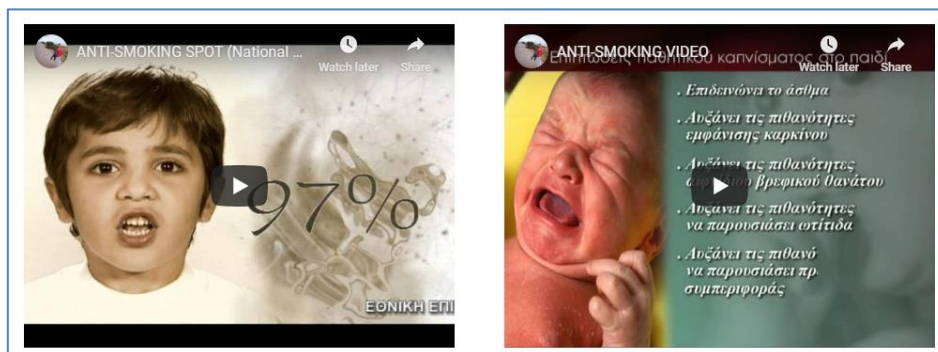

1. Ανάπτυξη αντικαπνιστικής νοοτροπίας από την παιδική ηλικία μέχρι την ενηλικίωση
2. Σπίτια απαλλαγμένα καπνού: Αλλαγή Νοοτροπίας και Πρακτικών - Συνηθειών των γονιών καπνιστών.

Στις δράσεις περιλαμβάνονται πιλοτικές έρευνες, διαλέξεις σε οργανωμένα σύνολα από γονείς και παιδιά, εκπαιδευτικά προγράμματα σε εκπαιδευτικούς και Λειτουργούς Υγείας, ετοιμασία βίντεο και συμμετοχή σε εκπομπές ραδιοφώνου και τηλεόρασης καθώς και σε άλλα ΜΜΕ, και κάθε χρόνο σε συνεχή βάση τα επόμενα χρόνια όπως και το 2019 η ΕΕΠΥΤ επικαιροποιεί τα δεδομένα και επανέρχεται με σχετικές παρεμβάσεις ενημέρωσης. Η περίληψη και τα συμπεράσματα των μελετών επισυνάπτονται στο Παράρτημα ΙΙΙ Α) «Παθητικό Κάπνισμα», και είναι διαθέσιμα στον σύνδεσμο www.paidi.com.cy/passive-smoking-campaign/.

Η αντικαπνιστική εκστρατεία βασίστηκε σε δύο πιλοτικές μελέτες που έγιναν το 2005 και 2008.

Τα αποτελέσματα της πρώτης πιλοτικής μελέτης του 2005 αποτέλεσαν την βάση ανάπτυξης παρεμβατικού προγράμματος που εφαρμόστηκε κατά την περίοδο 2006-2008. Σχετικό φυλλάδιο που ετοίμασε η Επιτροπή διανεμήθηκε σε 50000 μαθητές δημοτικών σχολείων, οι οποίοι συζήτησαν με τους δασκάλους τους στην τάξη τους λόγους για τους οποίους δεν πρέπει να γίνουν καπνιστές, το δικαίωμα τους να διεκδικούν αέρα που να μην είναι μολυσμένος με καπνό τσιγάρου, και τρόπους προστασίας από την έκθεση τους στον καπνό. Ζητήθηκε από τους μαθητές να μεταφέρουν την πληροφόρηση στις οικογένειες τους. Επιπλέον, αναπτύχθηκε σύντομο βίντεο, το οποίο διανεμήθηκε σε σχολεία και σε επισκέπτριες υγείας, παρουσιάστηκαν σχετικές ομιλίες σε οργανωμένα σύνολα και το θέμα προβλήθηκε εκτενώς από μέλη της επιτροπής σε τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές.

- Σύνδεσμος για το πρώτο βίντεο <youtu.be/skudMGqbTeQ> ,
- Σύνδεσμος για το δεύτερο βίντεο <youtu.be/jqn-pn7IYgM>.

Ακολούθως, το 2008 εκπονήθηκε δεύτερη πιλοτική μελέτη, που βασίστηκε σε εργαστηριακές μετρήσεις.

Ο καπνός του τσιγάρου αποτελεί την μοναδική πηγή νικοτίνης στον αέρα. Συνεπώς, ο προσδιορισμός του επιπέδου νικοτίνης μέσα στα σπίτια υποδεικνύει το βαθμό της επιβάρυνσης τους με καπνό. Η νικοτίνη μέσα στο ανθρώπινο σώμα μεταβολίζεται σε κοτινίνη, η οποία μπορεί να προσδιοριστεί στο σάλιο, τα ούρα, το πλάσμα, τα μαλλιά, και το σπέρμα, και αποτελεί δείκτη βιοπαρακολούθησης της ολικής έκθεσης του ατόμου στον καπνό του τσιγάρου. Κατά την περίοδο 2007-2008, ολοκληρώθηκε η τελική φάση της πιλοτικής μελέτης με μετρήσεις νικοτίνης στον αέρα μέσα στο σπίτι παιδιών ηλικίας 4-8 χρόνων, και με μετρήσεις κοτινίνης στο σάλιο τους.

Τα αποτελέσματα αυτής της πιλοτικής μελέτης έδειξαν ότι σε σχέση με την αρχική έρευνα της Επιτροπής 2 χρόνια προηγουμένως, και μετά το παρεμβατικό πρόγραμμα, παρουσιάστηκε σημαντική βελτίωση στην συμπεριφορά των γονιών καπνιστών και μείωση της έκθεσης των παιδιών μέσα στο σπίτι τους. Με τη βελτίωση της συμπεριφοράς των γονιών τα παιδιά εκτίθενται στο παθητικό κάπνισμα πρωτίτως εκτός του σπιτιού τους.

Με βάση τα ανωτέρω συμπεράσματα, ένα **διευρυμένο πρόγραμμα με τίτλο «Σπίτια και Αυτοκίνητα Ελεύθερα Καπνού»**, που χρηματοδοτήθηκε από το Ίδρυμα Ερευνητικής Προώθησης της Κύπρου, το Γενικό Κρατικό Χημείο και τις Ιατρικές Υπηρεσίες έτρεξε κατά την περίοδο 2009-2011. Συμμετείχαν μαθητές των τελευταίων τάξεων του δημοτικού σχολείου τριών επαρχιών όπου: (α) οι γνώσεις, τοποθετήσεις και πρακτικές των γονέων και των παιδιών, καθώς και η γνώση τους σχετικά με το ETS αξιολογήθηκαν, και, (β) εκτελέστηκαν μετρήσεις της νικοτίνης στα σπίτια των παιδιών με γονείς καπνιστές και της κοτινίνη στα ούρα των παιδιών, πριν και μετά από την εφαρμογή ενός πιο αυστηρού αντικαπνιστικού νόμου που τέθηκε σε ισχύ την 1/1/2010, ο οποίος απαγορεύει το κάπνισμα στους εσωτερικούς δημόσιους χώρους.

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε μια εκτενής εκστρατεία για «το δικαίωμα του παιδιού για σπίτια ελεύθερα καπνού» με το μήνυμα «όταν καπνίζετε, καπνίζω και εγώ επίσης», στα πλαίσια της οποίας σαλιαρίστρες μωρών (οικολογικά κατασκευασμένες) που φέρνουν το μήνυμα της εκστρατείας διανεμήθηκαν στις οικογένειες όλων των νεογέννητων μωρών της χώρας για το έτος 2010, μαζί με τα σχετικά [φυλλάδια](#) πληροφοριών. Η διανομή έγινε σε συνεργασία με τα Κέντρα Προληπτικού προγεννητικού ελέγχου σε όλες τις επαρχίες.

Το ενημερωτικό φυλλάδιο είναι διαθέσιμο στον σύνδεσμο: www.paidi.com.cy/fylladia/ > «Παθητικό Κάπνισμα»

Τα κύρια αποτελέσματα των 3 ερευνών συνοψίζονται ως εξής:

1) Πιλοτική Μελέτη 2005. Από τα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν οι γονείς διαπιστώθηκε ότι:

- Σε ποσοστό 42% των σπιτιών τουλάχιστον ο 1 γονέας ήταν καπνιστής, ενώ σε 6% κάπνιζαν και οι 2 γονείς
- Το 75% των καπνιστών κάπνιζαν μέσα στο σπίτι
- Το 28% των καπνιστών κάπνιζαν μέσα στο αυτοκίνητο στην παρουσία παιδιών
- Περίπου το 30% είχαν την λανθασμένη εντύπωση ότι καπνίζοντας σε άλλο δωμάτιο με εξαερισμό προστατεύουν επαρκώς το παιδί
- Μεγάλο ποσοστό μεταξύ καπνιστών γονέων έδωσαν λανθασμένες απαντήσεις για τις επιπτώσεις του παθητικού καπνίσματος στην υγεία, και ήταν αρνητικοί στην προώθηση μέτρων προστασίας των παιδιών και περιορισμών.

2) Πιλοτική μελέτη 2008. (α) Μετρήσεις νικοτίνης στον αέρα εντός του σπιτιού και (β) Μετρήσεις κοτινίνης στο σάλιο των παιδιών:

(α) Μετρήσεις νικοτίνης στον αέρα εντός του σπιτιού

- Στο 64% των σπίτια όπου τουλάχιστον ο ένας γονιός κάπνιζε, δεν ανιχνεύτηκε νικοτίνη εντός του σπιτιού - κάπνιζαν μόνο εκτός του σπιτιού
- Σε 31% ανιχνεύτηκαν $0.5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ νικοτίνης, και σε 5% κυμαινόταν στα $1.5 - 3.1 \mu\text{g}/\text{m}^3$

(β) Μετρήσεις κοτινίνης στο σάλιο των παιδιών

- Η κοτινίνη βρέθηκε στο 94% των παιδιών μη καπνιστών και σε 97% του συνόλου παιδιών καπνιστών και μη.
- Δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική διαφορά στα επίπεδα κοτινίνης που προσδιορίστηκαν σε παιδιά καπνιστών σε σχέση με παιδιά μη-καπνιστών
- Μόνο σε 6% των παιδιών μη-καπνιστών δεν ανιχνεύτηκε κοτινίνη.
- Σε 15% του συνόλου των παιδιών προσδιορίστηκε η κοτινίνη $>73.1 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- Δεν υπήρξε αντιστοιχία στα επίπεδα νικοτίνης στον αέρα του σπιτιού και με την κοτινίνη στο σάλιο των παιδιών, που φανερώνει ότι τα παιδιά εκτίθενται στον καπνό του τσιγάρου κυρίως σε χώρους εκτός του σπιτιού τους.

3) Έρευνα 2009-2011. (α) Αξιολόγηση γνώσεων για το παθητικό κάπνισμα, τοποθετήσεων και πρακτικών των γονέων και των παιδιών, (β) μετρήσεις της νικοτίνης στα σπίτια των παιδιών με γονείς καπνιστές, και (γ) μετρήσεις κοτινίνη στα ούρα των παιδιών:

α) Αξιολόγηση γνώσεων για το παθητικό κάπνισμα, τοποθετήσεων και πρακτικών των γονέων και των παιδιών

- Σε 59% των οικογενειών τουλάχιστον ο 1 γονιός κάπνιζε, εκ των οποίων στα 24% καπνιστής ήταν η μητέρα και στα 52% ο πατέρας.
- 20% των μητέρων δήλωσαν ότι κάπνιζαν στην παρουσία του παιδιού τους, κατά μέσο όρο 3 τσιγάρα ημερησίως, και 45% των πατέρων δήλωσαν ότι κάπνιζαν στην παρουσία του παιδιού τους, κατά μέσο όρο 3 τσιγάρα ημερησίως.
- Σχετικά με τον ορισμό του παθητικού καπνίσματος, μόνο το 61.1% των γονέων και το 44,1% των παιδιών απάντησαν σωστά.
- Ποσοστό 29.1% των γονέων και το 45.1% των παιδιών είχαν την εσφαλμένη εντύπωση ότι τα παιδιά προστατεύονται από το παθητικό κάπνισμα όταν ο καπνιστής καπνίζει κοντά σε ανοικτό παράθυρο. Επίσης, το 17.3% των παιδιών δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν την απάντηση.

(β) Μετρήσεις της νικοτίνης στα σπίτια των παιδιών με γονείς καπνιστές

- Το 95% των σπιτιών με 1 τουλάχιστον γονιό καπνιστή είχε νικοτίνη πάνω από το όριο ποσοτικοποίησης ($10 \text{ ng}/\text{m}^3$)
- Δεν προσδιορίστηκε νικοτίνη σε κανένα σπίτι μη-καπνιστών γονέων

(γ) Μετρήσεις κοτινίνης στα ούρα των παιδιών

- Ο μέσος όρος κοτινίνης στα παιδιά καπνιστών ήταν $4.30 - 32.5 \text{ ng}/\text{m}^3$ και στα παιδιά μη-καπνιστών $1.6 - 6,3 \text{ ng}/\text{m}^3$ (με διακύμανση από $<0.8 \text{ ng}/\text{m}^3$)

Από τα αποτελέσματα της μελέτης του 2009-2011 προκύπτει ότι η μεγαλύτερη έκθεση των παιδιών είναι στο ίδιο τους το σπίτι ή σε συγγενικό. Σημειώνεται ότι η νομοθεσία για τον έλεγχο του καπνίσματος περιορίζει, μεν, την έκθεση στον καπνό του τσιγάρου σε δημόσιους

χώρους, όμως δεν μπορεί να περιορίσει την έκθεση των παιδιών και όλου του πληθυσμού γενικότερα, σε σπίτια. **Συνεπώς, παραμένει εξαιρετικά σημαντικό να γίνονται εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού και ιδιαίτερα των γονιών για τη σημασία και την ανάγκη της προστασίας των παιδιών από το παθητικό κάπνισμα.**

Εκπόνηση μελετών: Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου, Δρ. Αδάμος Χατζηπαναγή, Δρ. Ανδρομάχη Κατσονούρη, κα. Ε. Δημητρίου

Β) Εκστρατεία ενημέρωσης για τους σοβαρούς κινδύνους των λαμπτήρων εξοικονόμησης ενέργειας και την αποτελεσματική προφύλαξη των παιδιών

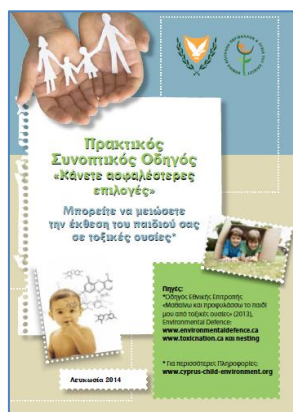
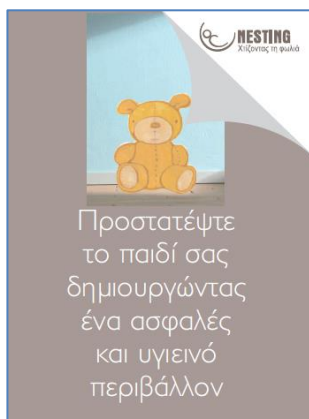
Η Ευρωπαϊκή Ένωση με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας προχώρησε στη σταδιακή κατάργηση των ενεργοβόρων λαμπτήρων. Με βάση τον Κανονισμό 244/2009/ΕΚ, οι συμβατικοί / συνηθισμένοι λαμπτήρες πυράκτωσης καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν με οικονομικότερους λαμπτήρες. Όμως, οι πλέον διαδεδομένοι δηλ. οι συμπαγείς λαμπτήρες φθορισμού CFLS (διανέμονταν δωρεάν) όπως και οι κοινές φλορένσες, περιέχουν τοξικό υδράργυρο, ο οποίος όταν ο λαμπτήρας σπάσει διαχέεται στην ατμόσφαιρα και απορροφάται άμεσα κατά 80% από το αναπνευστικό σύστημα. Ο υδράργυρος είναι εξαιρετικά επικίνδυνος γιατί, μεταξύ άλλων, επηρεάζει την ανάπτυξη του εγκεφάλου των παιδιών και του εμβρύου και μπορεί επίσης να επηρεάσει την ανάπτυξη της νοημοσύνης τους και το IQ. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, δεν υπάρχει ασφαλές όριο έκθεσης των παιδιών στον υδράργυρο. Το σπάσιμο φλορένσων και λαμπτήρων μπορεί να συμβεί σε σχολεία και σπίτια, θέτοντας την υγεία των παιδιών σε σοβαρό κίνδυνο αν δεν τύχει σωστής διαχείρισης.

Η Εθνική Επιτροπή «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού» συνεχίζει την ενημέρωση για το θέμα. Σχετικό φυλλάδιο βρίσκεται στη ιστοσελίδα της Επιτροπής www.paidi.com.cy/fylladia/ «Λαμπτήρες». Το 2019 η Εθνική Επιτροπή επικαιροποίησε τα δεδομένα και τα παρουσίασε στην Επιστημονική Ημερίδα της Εθνικής Επιτροπής για την Πρόληψη των Παιδικών Ατυχημάτων και Δηλητηριάσεων που διοργανώθηκε στις 7 Νοεμβρίου 2019. Η παρουσίαση υπάρχει αναρτημένη στον σύνδεσμο <http://paidi.com.cy/lamptires-updated-2019/>.

Γ) Συνεχιζόμενη εκστρατεία ενημέρωσης για ασφαλέστερες επιλογές αντικειμένων καθημερινής χρήσης και, επίσης, μείωση της έκθεσης των παιδιών σε τοξικές ουσίες στο σπίτι και το σχολείο

Ενδεικτικά, αναφέρεται ο ολοκληρωμένος οδηγός «Κτίστε την φωλιά του με αγάπη και ασφάλεια» (σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/fylladia/ «Παιδικό δωμάτιο - Nesting») καθώς

και σχετικές ενημερωτικές τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές. Επίσης, ο συνοπτικός οδηγός 2014 «[Πρακτικός Οδηγός Προφύλαξης των παιδιών από Τοξικές ουσίες στο σπίτι και το σχολείο](#)» (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/fylladia/) «Πρακτικός Οδηγός» διατίθεται δωρεάν στις εκδηλώσεις και στις διαλέξεις όπου συμμετέχουν μέλη της Επιτροπής. Ενόψει των Χριστουγέννων του 2019 έγινε επικαιροποίηση του οδηγού για Ασφαλή Παιχνίδια, (ο εν λόγω οδηγός υπάρχει αναρτημένος στον [σύνδεσμο: www.paidi.com.cy/fylladia/](#) «[Οδηγός για Ασφαλή Παιχνίδια \(2019\)](#)»), και μέσα στο 2019 έγιναν σχετικές παρεμβάσεις στα ΜΜΕ.

Δ) Εκστρατεία για την Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία, κινητά, Wi-Fi και άλλες ασύρματες συσκευές και συνδέσεις: «Το σπίτι και το σχολείο ΟΑΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, από την ακτινοβολία των κινητών, Wi-Fi και άλλων ασύρματων συσκευών» 2014-2019

Το 2011, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας κατέταξε την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία Ραδιοσυχνοτήτων 30kHz-300GHz, που εκπέμπουν τα κινητά τηλέφωνα, Wi-Fi, καθώς και υπολογιστές, tablets, iPads συνδεδεμένα ασύρματα μέσω Wi-Fi ή Δεδομένων κινητής τηλεφωνίας (π.χ. G3 ή G4 κ.ά.) και οι ασύρματες συσκευές παρακολούθησης των βρεφών και άλλες παρόμοιες ασύρματες συσκευές/συνδέσεις, ως «**πιθανώς καρκινογόνα για τον άνθρωπο κατηγορίας 2B**». Πρόσφατες έρευνες (Hardell 2014-2018, National toxicology Program / USA 2018-2019) υποδεικνύουν την ανάγκη αναβάθμισης της κατάταξης από «πιθανώς», σε «δυσνητικά» (κατηγορία 2A) ή και «καρκινογόνα» (κατηγορία 1). Ήδη το ρίσκο για Γλοίωμα και καρκίνο του ακουστικού νεύρου επιβεβαιώνεται. Ο κίνδυνος εμφάνισης καρκίνου του εγκεφάλου βρέθηκε να είναι 20% μεγαλύτερος στους πάνω από δεκαετία χρήστες κινητών τηλεφώνων και 200% μεγαλύτερος όταν μιλάνε κρατώντας το τηλέφωνο κυρίως από τη ίδια πλευρά του κεφαλιού (Hardell et al., 2012). Περαιτέρω ανάλυση του θέματος γίνεται στο Παράρτημα IVβ.

Η Εθνική Επιτροπή «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού» (ΕΕΠΥΠ) στα πλαίσια των όρων εντολής της, του επιστημονικού/συμβουλευτικού της ρόλου και της αποστολής της για Προφύλαξη των Παιδιών, έχει εντάξει από το Δεκέμβρη του 2014 το θέμα της ΗΜΑ στις προτεραιότητες, το έχει επεξεργαστεί επιστημονικά στη βάση της διεθνούς βιβλιογραφίας και προωθεί μια πολύπλευρη εκστρατεία εκπαίδευσης και ενημέρωσης με τίτλο «**Το σπίτι και το σχολείο ΟΑΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, από την ακτινοβολία των κινητών, Wi-Fi και άλλων ασύρματων συσκευών**». Τα παιδιά περνούν στο σπίτι και στο σχολείο ανάλογα με την ηλικία τους τουλάχιστον 60-90% του χρόνου τους. Απώτερος στόχος η ευαισθητοποίηση, η εκπαίδευση και η χρήση και αξιοποίηση της τεχνολογίας και ιδίως του Διαδικτύου με ασφάλεια και πάντα ανάλογα και με την ηλικία των παιδιών. Έχει ήδη ετοιμάσει 4 σχετικά Βίντεος και οδηγό Προφύλαξης, που προωθήθηκαν μέσω της Παιδιατρικής Εταιρείας.

Στα πλαίσια της διαχρονικής εκστρατείας, για διαφώτιση σχετικά με τις δυσμενείς επιπτώσεις της Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας, το 2019 η Επιτροπή διενήργησε Πολύπλευρη Εκστρατεία Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης «**Ζώντας με την Τεχνολογία η Υγεία των Παιδιών Παραμένει Αναφαίρετο Δικαίωμα και Υποχρέωση Όλων**». Στόχοι η Αξιοποίηση της Τεχνολογίας υπό την προϋπόθεση της Προφύλαξης της Υγείας των Παιδιών - Αντιμετώπιση της Κατάχρησης και του Εθισμού καθώς και ο περιορισμός της έκθεσης και των επιδράσεων της Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας των κινητών τηλεφώνων και Wi-Fi.

Η εκστρατεία για το 2019 περιελάμβανε τα ακόλουθα:

α) **Καμπάνια στο Μακάρειο Νοσοκομείο** με την ενεργό στήριξη του Εκτελεστικού Διευθυντή του ΝΑΜ ΙΙΙ Δρα Αν. Νεοφύτου, του Διευθυντή του Παιδιατρικού Τμήματος Δρα Α. Ηλία, των γιατρών της ΜΕΘΠ Δρα Α. Σέργη και Δρα Α. Κλεάνθους και του νοσηλευτικού προσωπικού με τίτλο: «**Μειώνουμε την Ενεργητική και Παθητική Έκθεση στην ΗΜΑ Ακτινοβολία από Κινητά και Wi-Fi στο Μακάρειο Νοσοκομείο - Προστατεύουμε τα Παιδιά**». Σκοπός του έργου: Η μέγιστη δυνατή προφύλαξη και ενίσχυση της Υγείας των παιδιών και η ανάδειξη του Μακάρειου Νοσοκομείου ως «πρότυπου /πρωτοπόρου νοσοκομείου που εφαρμόζοντας την Αρχή της προφύλαξης μειώνει την έκθεση των παιδιών στην ΗΜΑ της ασύρματης επικοινωνίας. (Σύνδεσμος: www.paidi.com.cy/campaign-at-archbishop-makarios-hospital-2019-emf-rf/).

β) Δημιουργία και εκτύπωση έντυπου υλικού, και Κινητή καμπάνια μέσω των λεωφορείων, σε παγκύπρια βάση για ευαισθητοποίηση και ενημέρωση. Η δράση υλοποιήθηκε με τη συνεργασία του Υπουργείου Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων. Σχετικές πληροφορίες στο Παράρτημα V «Εκδόσεις και Βίντεο», και στην ιστοσελίδα στον σύνδεσμο <www.paidi.com.cy/aktinovolia/>.

Φωτογραφίες από τα λεωφορεία
α) της ΟΣΕΛ στη Λευκωσία, και
β) της εταιρείας ΖΗΝΩΝ στη
Λάρνακα.

γ) Ευρεία προβολή του ενημερωτικού σποτ διάρκειας 38 δευτερολέπτων με το μήνυμα «**Η υγεία είναι δικαίωμα. Μην μας το στερείτε...**» μέσω ενημερωτικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών, ρεπορτάζ σε δελτία ειδήσεων και στον τύπο, και αναμετάδοσης από ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς παγκύπρια. Σχετική ανάρτηση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα της Επιτροπής στον σύνδεσμο <www.paidi.com.cy/contribution-of-the-media/>.

Η αναμετάδοση και προβολή του σποτ ήταν δυνατή με τη στήριξη της **Αρχής Ραδιοτηλεόρασης**, του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών, των Ραδιοτηλεοπτικών Οργανισμών (ΡΙΚ, Plus TV, Alpha Κύπρου, και Radio DeeJay, Klik FM, Ράδιο Ζενίθ, «Ορίων» Ράδιο Πάφος, Κανάλι Έξι, Ράδιο Σφαίρα, Ράδιο Πρώτο, 107.4 Active και Ράδιο Άστρα), του Κινηματογραφικού Θεάτρου Cinema Apollon, και των: ANΤ1 Κύπρου, εφημερίδα Φιλελεύθερος (philenews), Κυπριακό Πρακτορείο Ειδήσεων, NewsBomb Cyprus, Υγεία News, και Cyprus Mail για τα σχετικά ρεπορτάζ.

Περισσότερα σχετικά με την καμπάνια του 2019 αναφέρονται στο Δελτίο Τύπου που ακολουθεί ως Παράρτημα ΙΙΙα και στο Παράρτημα V «Εκδόσεις και Βίντεο».

**Εθνική Επιτροπή
«Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού»**

24 Ιουνίου 2019

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Δημοσιογραφική Διάσκεψη: 24 Ιουνίου 2019, στις 11:30 π.μ., Υπουργείο Υγείας

**«Ζώντας με την Τεχνολογία η Υγεία των Παιδιών Παραμένει Αναφαίρετο
Δικό τους Δικαίωμα και Δική μας Υποχρέωση»**

Η Εκστρατεία τελεί υπό την αιγίδα του έντιμου Υπουργού Υγείας κ. Κωνσταντίνου Ιωάννου, ο οποίος εκπροσωπήθηκε εκτάκτως από τη Γενική Διευθύντρια του Υπουργείου Υγείας, κα Χριστίνα Γιαννάκη, που κήρυξε την έναρξη της.

Γίνεται σε συνεργασία με το Γραφείο της Επιτρόπου Περιβάλλοντος, του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών, καθώς και τη συμμετοχή του Μακάρειου Νοσοκομείου.

Η «Αξιοποίηση της Τεχνολογίας υπό την προϋπόθεση της Προφύλαξης της Υγείας των Παιδιών - Αντιμετώπιση της Κατάχρησης και του Εθισμού».

Στο χαιρετισμό του ο Υπουργός Υγείας (τον οποίο παρουσίασε η ΓΔΥΥ κα Γιαννάκη) εξέφρασε την πλήρη υποστήριξη του στο έργο της Επιτροπής, και τόνισε ότι «το Υπουργείο Υγείας αναγνωρίζει ότι τα αποτελέσματα των ερευνών για το ηλεκτρομαγνητικό νέφος και άλλα αρνητικά περιβαλλοντικά φαινόμενα δεν αποτελούν πλέον υπόθεση, αλλά επιστημονικά συμπεράσματα που καταδεικνύουν το επιβλαβές

αποτέλεσμα στη σωματική πνευματική και ψυχική υγεία από την έκθεση του σύγχρονου ανθρώπου σε ένα αλλοιωμένο φυσικό περιβάλλον». Πρόσθεσε παράλληλα ότι το Υπουργείο «αναγνωρίζοντας τον ρόλο και τη σημασία της Επιτροπής, παρέχει έμπρακτη υποστήριξη προς τις δράσεις της, και ταυτόχρονα αξιοποιεί την εμπειρογνωμοσύνη των μελών της Επιτροπής στο στοχοθέτηση και την διαμόρφωση πολιτικών και ενεργειών που συμβάλλουν προς την κατεύθυνση της προστασίας της υγείας των παιδιών». Συνέχισε αναφέροντας ότι «στη βάση της Συνθήκης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, της Κοινής Διακήρυξης των Ιατρικών Συλλόγων Κύπρου και Αυστρίας και της Επιτροπής «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού, καθώς και άλλων σχετικών αποφάσεων που λήφθηκαν σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, η προσπάθεια του Υπουργείου είναι να περιορίσει όσο το δυνατό περισσότερο την αλόγιστη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας και των συνεπειών της».

Ανέφερε, επίσης, ότι το Υπουργείο Υγείας «προωθεί αίτημα για θεσμοθέτηση της Επιτροπής, διευρύνοντας έτσι τις δυνατότητες της για εξασφάλιση χορηγιών από ευρωπαϊκά κονδύλια και την ανάπτυξη της έρευνας σε θέματα και δράσεις που την αφορούν».

Στο χαιρετισμό της η Επίτροπος Περιβάλλοντος κα Ιωάννα Παναγιώτου, σε συνάρτηση με τα προαναφερθέντα, τόνισε ότι «επιβάλλεται η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για την ανάγκη δραστηκής μείωσης της χρήσης και της έκθεσης των παιδιών και των εμβρύων στην Ακτινοβολία. Ιδιαίτερα στο σπίτι και το σχολείο όπου τα παιδιά ανάλογα με την ηλικία περνούν τουλάχιστον το 60-90% χρόνου τους». Επομένως, υιοθετώντας όλα τα δεδομένα σε σχέση με την υπάρχουσα τεκμηρίωση, το Γραφείο της Επιτρόπου Περιβάλλοντος στηρίζει ενεργά την εκστρατεία, με στόχο την εφαρμογή της Αρχής της Προφύλαξης.

Στο χαιρετισμό του ο Εκτελεστικός Διευθυντής του Νοσοκομείου Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ο Γ' (NAM III), Δρ. Ανδρέας Νεοφύτου, ανέφερε ότι το NAM III μετέχει στην Εκστρατεία με πρωτοποριακό διεθνώς έργο **ΜΕΙΩΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΑΚΙΝΟΒΟΛΙΑ ΑΠΟ ΚΙΝΗΤΑ ΚΑΙ Wi-Fi ΣΤΟ ΜΑΚΑΡΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ - ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΥΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ**», το οποίο συντονίζει η Δρ. Μιχαηλίδου.

Επεσήμανε ότι από το πιλοτικό πρόγραμμα διαπιστώθηκε μεταξύ άλλων, ότι η χρήση του Wi-Fi στην Μονάδα Εντατικής Νοσηλείας Παιδών (ΜΕΝΠ) δημιουργεί επίπεδα συνεχούς και αδιάκοπης παθητικής, καθώς και σημαντικής ενεργητικής έκθεσης, σε επίπεδα πολύ ψηλότερα των βιολογικώς τεκμηριωμένων κριτήριων ασφαλείας. Με την αποσύνδεση όμως του Wi-Fi στην ΜΕΝΠ, και την ενσύρματη σύνδεση, η έκθεση μειώθηκε δραστικά σε ασφαλή και κάτω των βιολογικών ορίων επίπεδα. Όπως υπογράμμισε, η ενσύρματη σύνδεση στο διαδίκτυο θα πρέπει να είναι και η μόνη αποδεκτή λύση μέσα σε ένα

Θεραπευτήριο. Η αποφυγή μεταφοράς και χρήσης κινητών τηλεφώνων, ιδίως «έξυπνων», από γονείς και προσωπικό εντός των θαλάμων, είναι ο 2^{ος} απαιτούμενος και ουσιώδης παράγοντας μείωσης της έκθεσης. Αναφέρθηκε επίσης στην άριστη κατάσταση που επικρατεί ήδη την Μονάδα Νεογνών, καθώς και την πρόθεση επέκτασης του Έργου και την ανάδειξη του NAM III ως Διεθνώς Πρωτοπόρο/Πρότυπο Νοσηλευτήριο Παιδών, με μειωμένη έκθεση σε έναν μεταξύ άλλων, πιθανώς καρκινογόνο και νευροτοξικό παράγοντα. Τέλος, τόνισε ότι «το Μακάρειο έχει δυο βασικά δεδομένα που του εξασφαλίζουν την δυνατότητα εφαρμογής του Σχεδίου και επέκτασης σε άλλες Μονάδες: Α) Ένα άριστο σύστημα ενσύρματης δικτύωσης σ' όλο το Νοσοκομείο και Β) Περιορισμένη έκθεση στην ακτινοβολία από κεραιές - σταθμούς βάσης».

Στο χαιρετισμό της η Πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής, Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου ανέφερε ότι πρόκειται για ένα πολύ σοβαρό θέμα Δημόσιας Υγείας καθολικής εμβέλειας μια και αφορά το σύνολο του πληθυσμού. Στην βάση της Επιστημονικής τεκμηρίωσης και της Αρχής της Προφύλαξης, το θέμα πρέπει άμεσα, και μπορεί να αντιμετωπιστεί, με στόχο τη μείωση της ενεργητικής/παθητικής έκθεσης και της κατάχρησης της τεχνολογίας. Βασικό εργαλείο η επίγνωση των κινδύνων. Γιατί η άγνοια των κινδύνων, η διαφήμιση και η παραπληροφόρηση προκαλούν έναν άκρατο ενθουσιασμό και εξάρτηση των παιδιών από συσκευές και εφαρμογές που η άμεση και μακροπρόθεσμη χρήση τους ποτέ δεν έχει κατάλληλα ελεγχθεί αν είναι ασφαλής για την πνευματική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών. Τόνισε, ακόμη, πως επιβάλλεται η Λελογισμένη και Ηλικιακά συναρτημένη βέλτιστη Αξιοποίηση της τεχνολογίας ως ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ, ΚΑΙ ΟΧΙ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ. Έστω και αν οι κίνδυνοι δεν γίνονται καθολικά αποδεκτοί από μια περιορισμένη μερίδα επιστημόνων, λαμβάνοντας υπόψη την σοβαρότητα και τεκμηρίωση τους δεν δικαιούμαστε να εκθέτουμε τα παιδιά μας σ' αυτούς, μετατρέποντας τα ουσιαστικά σε πειραματόζωα.

Στη συνέχεια παρουσίασε τα πιο πρόσφατα (μέχρι το 2019) επιστημονικά δεδομένα με εστίαση στις επιδράσεις στα παιδιά και τρόπους προφύλαξής τους που προωθεί η Εκστρατεία 2019. Όπως ανέφερε στην παρουσίαση της η Δρ. Μιχαηλίδου η επιστημονική τεκμηρίωση για τις δυνητικές επιπτώσεις της ακτινοβολίας ραδιοκυμάτων EMF/RF και του εθισμού είναι αρκούτως ισχυρή και ανατρέπει τις αυθαίρετες και ατεκμηρίωτες παραδοχές όπως ότι η EMF/RF μπορεί μόνο να προκαλέσει θέρμανση των ιστών και ότι είναι ασφαλής. Σ' αυτές τις παραδοχές βασίζονται τα ισχύοντα όρια τα οποία ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΡΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ. Η παραδοχή ότι η ακτινοβολία αφού δεν ιονίζει δεν επηρεάζει το DNA είναι επίσης λανθασμένη. Το 90% αξιόπιστων ερευνών απέδειξε ότι το DNA καταστρέφεται από την EMF/RF με ιδιαίτερα τρωτό το DNA του εγκεφάλου μέσω κυρίως του μηχανισμού των ελεύθερων ριζών και του οξειδωτικού stress που η ακτινοβολία προκαλεί. Επαρκώς τεκμηριωμένες και πολύ σοβαρές/μη αντιστρέψιμες επιπτώσεις είναι σήμερα η πρόκληση καρκίνου του κεντρικού νευρικού συστήματος. Το 2011 ο

ΙARC/WHO, είχε κατατάξει την ακτινοβολία 30 KHz - 300 GHz (εκπέμπεται από Wi-Fi, mobile data, αντένες, κινητά, ασύρματες συνδέσεις, τάπλετς baby monitors, κ.ά.) σε πιθανώς καρκινογόνο 2B όπως τα καυσαέρια και το DDT. Σήμερα με νεώτερες έρευνες το puzzle της τεκμηρίωσης έχει σχεδόν συμπληρωθεί δείχνοντας ότι μάλλον πρόκειται για καρκινογόνο 1^{nc} κατηγορίας. Η τεκμηρίωση για τον επηρεασμό της ανάπτυξης του εγκεφάλου και του νευρικού συστήματος και άλλες νευροψυχικές επιπτώσεις στο έμβρυο και το παιδί έχει ξεπεράσει το 70% της απόλυτης τεκμηρίωσης, ενώ οι επιδράσεις στο αναπαραγωγικό σύστημα, η μείωση της γονιμότητας, ο επηρεασμός του σπέρματος τεκμηριώνονται σε 18 ανασκοπήσεις δεκάδων αξιόπιστων μελετών. Αρκούντως τεκμηριωμένα είναι επίσης προβλήματα συμπεριφοράς, πρώιμης εμφάνισης άνοιας και Alzheimer και τέλος απόλυτα τεκμηριωμένος ο εθισμός και η εξάρτηση. Τα παιδιά είναι εκείνα που άμεσα και διαχρονικά επηρεάζονται περισσότερο και σοβαρότερα γιατί ως αναπτυσσόμενοι οργανισμοί είναι πιο ευαίσθητοι και αποδεδειγμένα απορροφούν πολύ περισσότερη ακτινοβολία π.χ. 10-πλάσια στον μυελό των οστών του εγκεφάλου σε σχέση με ένα ενήλικα. Αναφέρθηκε στην τεκμηριωμένη με βάση 100 μελέτες βλαπτική επίδραση του Wi-Fi, ιδιαίτερα στο DNA, στο γεννητικό σύστημα, τον εγκέφαλο κ.ά. Η μεγαλύτερη έκθεση γίνεται κατά την ώρα της χρήσης και είναι μεγάλη ενεργητική έκθεση για τον χρήστη και μεγάλη παθητική για όποιο βρίσκεται κοντά του. Τα ίδια και σε μεγαλύτερο βαθμό ισχύουν όταν γίνεται σύνδεση μέσω π.χ. 4G. Γι' αυτό με βάση το Συμβούλιο τις Ευρώπης και άλλα Διεθνή σώματα και Ιατρικούς οργανισμούς στα σχολεία, σπίτι, παιδιατρικές μονάδες θα πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο ενσύρματη ΑΣΦΑΛΗΣ σύνδεση στο διαδίκτυο. Τέλος, τόνισε ότι πρέπει να αποφευχθεί η χρήση και εξάρτηση των παιδιών από συσκευές, παιχνίδια και εφαρμογές που ή άμεση και μακροπρόθεσμη χρήση τους ποτέ δεν έχει κατάλληλα ελεγχθεί αν είναι ασφαλής για την πνευματική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών. Τάπλετς, κινητά κ.ά. δεν πρέπει να δίνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και μέχρι και του δημοτικού εκτός αν είναι σε flight mode και χωρίς Wi-Fi. Η ανεξάρτητη επικυρωμένη έρευνα αποδεικνύει ότι μπορεί να προκληθούν προβλήματα ομαλής σωματικής, πνευματικής και συναισθηματικής ανάπτυξης και επιβάλλει τη Λελογισμένη και Ηλικιακά συναρτημένη βέλτιστη Αξιοποίηση της τεχνολογίας. Τέλος, η ΕΕΠΥΠ υπέβαλε τις εξής εισηγήσεις:

1. Απαγόρευση της χρήσης Wi-Fi κ.ά. ασύρματων συνδέσεων, και κινητών τηλεφώνων /tablets στα νηπιαγωγεία, παιδότοπους και στα σχολεία μέχρι και το Γυμνάσιο κατά το πρότυπο της Γαλλίας. Ευαίσθητοποίηση των εκπαιδευτικών, η εκπαίδευση και ενεργή εμπλοκή των μαθητών αξιοποίηση των video και του υλικού της ΕΕΠΥΠ.
2. **Η αξιολόγηση της** έκθεσης των παιδιών από συσκευές και εγκαταστάσεις στην βάση των επιστημονικά τεκμηριωμένων «καθοδηγητικών» βιολογικών κριτήριων ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.

3. Διασφάλιση του **Δικαιώματος** στους γονείς να γνωρίζουν και να έχουν λόγο στην εγκατάσταση /χρήση ασύρματων συνδέσεων/συσκευών στους χώρους που τα παιδιά τους φιλοξενούνται ή εκπαιδεύονται.
4. **Συνεχής ενημέρωση** του κοινού για τους κινδύνους αλλά και τις πρακτικές προφύλαξης.
5. **Εκπαίδευση Λειτουργών Υγείας και εκπαιδευτικών.**
6. **Απομάκρυνση των Wi-Fi - Προώθηση ενσύρματου διαδικτύου σε Παιδιατρικές μονάδες και απαγόρευσης της χρήσης κινητών τηλεφώνων εντός των θαλάμων νοσηλείας.**

Τα παιδιά έχουν Δικαίωμα στην Υγεία και εμείς την Υποχρέωση να το Διαφυλάξουμε!

Ενημερωτικό φυλλάδιο 2019 - πατήστε [εδώ](http://www.paidi.com.cy/aktinovolia/)
[<paidi.com.cy/aktinovolia/>](http://www.paidi.com.cy/aktinovolia/)

Η εκστρατεία..... ταξιδεύει σε όλες τις πόλεις της ΚΥΠΡΟΥ - περισσότερα [εδώ](http://www.paidi.com.cy/aktinovolia/)

Τηλ: 22809412/99431695

Φαξ: 22809455/22316981

Ιστοσελίδα: www.paidi.com.cy

Διευθύνσεις επικοινωνίας: Κυριάκου Μάτση 39, 1082, Αγίοι Ομολογητές, Λευκωσία & Κνωσσού 14, 1086, Λευκωσία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: ΕΡΕΥΝΕΣ - ΜΕΛΕΤΕΣ 2019

IVα: Πιλοτική Έρευνα - Μελέτη στο Μακάρειο Νοσοκομείο

Εθνική Επιτροπή «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού»
Εθνική Επιτροπή «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού»
Εθνική Επιτροπή «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού»

Εθνική Επιτροπή «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού»
Εθνική Επιτροπή «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού»
Εθνική Επιτροπή «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού»

NAM III – ΜΕΘΠ
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ
ΑΡΧ. ΜΑΚΑΡΕΙΟΥ III

**Στόχος μας
είναι να
σώζουμε ζωές.
Σβήσαμε το
Wi-Fi!**

**Προφυλάξτε αυτούς
που αγαπάτε**

**Απενεργοποιήστε
κινητά & τάμπλετς**

ENVIRONMENTAL
HEALTH TRUST
www.chtrust.org

**«ΜΕΙΩΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΘΗΤΙΚΗ
ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΑΚΙΝΟΒΟΛΙΑ ΑΠΟ ΚΙΝΗΤΑ ΚΑΙ Wi-Fi
ΣΤΟ ΜΑΚΑΡΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ - ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΥΜΕ
ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ»**

Εκτενής Περίληψη

Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου

Ιούνιος 2019

ΣΚΟΠΟΣ: Η μεγίστη δυνατή προφύλαξη από την ακτινοβολία και ενίσχυση της Υγείας των παιδιών

ΤΕΛΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: « η ΠΡΟΦΥΛΑΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ του ΜΑΚΑΡΕΙΟΥ Νοσοκομείου ως ΠΡΟΤΥΠΟΥ/ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΥ ΝΟΣΟΜΕΙΟΥ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ ΜΕΙΩΝΕΙ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΗΜΑ της ΑΣΥΡΜΑΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ»

Η αποφυγή της αχρείαστης έκθεσης από Wi-Fi, tablets, κινητά, mobile internet (data) είναι δυνατή και αναγκαία, με χρήση ενσύρματου διαδικτύου και αποφυγή χρήσης των κινητών εντός των θαλάμων, χώρων αναμονής και κατά προτίμηση των μονάδων.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ - ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟ

Η έκθεση στην μη ιονίζουσας ακτινοβολίας των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων ραδιοκυμάτων (ΗΜΑ/RF), στην περιοχή συχνοτήτων 30KHz-300 GHz, είναι ένα σοβαρό και πολυσύνθετο θέμα Δημόσιας Υγείας μεγάλης εμβελείας γιατί οι κίνδυνοι είναι σοβαροί και μπορούν να επηρεάσουν όλα τα παιδιά, την νέα γενιά και ολόκληρο τον πληθυσμό. Οι πιθανές επιπτώσεις, περιλαμβάνουν **καρκινογένεση** (πιθανώς καρκινογόνος 2b IARC 2011 ενώ πρόσφατες έρευνες Hardell 2014-2017, NPT/USA 2016,2018, Ramazzini2018, υποδεικνύουν την ανάγκη αναβάθμισης της κατάταξης από πιθανώς, σε δυνητικά καρκινογόνα Κατ. 2Α ή και καρκινογόνο Κατ. 1.), νευροαναπτυξιακή τοξικότητα, επιδράσεις στο DNA, στη γονιμότητα, Ηλεκτρονική Υπερευαισθησία (EHS) και άλλες σοβαρές επιδράσεις που είναι καλά τεκμηριωμένες από έρευνες αξιολογημένες από ομότιμους κριτές (peer review). Η EMF/RF μπορεί να αυξήσει το οξειδωτικό στρες στα κύτταρα και να οδηγήσει σε αύξηση των προ-φλεγμονωδών κυτοκινών και να μειώσει την ικανότητα επιδιόρθωσης των θραύσεων των ελίκων DNA μονής και διπλής σειράς. Γνωστική δυσλειτουργία, διαταραχές μάθησης και μνήμης έχουν επίσης καταγραφεί. Αυτές οι επιπτώσεις μπορούν να εμφανιστούν σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα από υφιστάμενα όρια του οργανισμού ICNIRP, EC Recom. 1999/519. **Το έμβρυο και τα παιδιά έχουν ευάλωτα συστήματα ανάπτυξης που θα καθορίσουν την ανάπτυξη της ανθρώπινης ζωής.** Η έκθεση τους σε ΗΜΑ/RF στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης τους εμπνέει ιδιαίτερη ανησυχία, λόγω, μεταξύ άλλων, της μεγαλύτερης απορρόφησης ακτινοβολίας (διπλάσια -σε σχέση με τον ενήλικα- στους ιστούς και δεκαπλάσια στον μυελό των οστών (IARC 2011)) και των πιθανών επιπτώσεων στην ανάπτυξη του αναπτυσσόμενου εγκεφάλου, του νευρικού συστήματος και του αναπαραγωγικού τους συστήματος, την πρόκληση καρκίνων, γνωστικές διαταραχές κ.α. Ιδιαίτερα ευάλωτα είναι τα άρρωστα, παιδιά με νευρολογικά προβλήματα, ανοσοκατεσταλμένα, τα καρκινοπαθή κ.ά. ([Radiofrequency exposure in young and old: different sensitivities in light of age-relevant natural differences.](#) Reviews Redmayne M, and O. Johansson. in *Environmental Health*, vol. 30, no. 4, 2015, pp. 323-35).

Η έκθεση στην ΗΜΑ/RF εντός του νοσοκομείου ιδίως στις μονάδες προώρων είναι αναπόφευκτη λόγω της χρήσης απαραίτητου για την επιβίωση τους εξοπλισμού. Επομένως καθίσταται επιτακτική και είναι δυνατή η αποφυγή οποιασδήποτε πρόσθετης και αχρείαστης έκθεσης από Wi-Fi, tablets, κινητά, mobile internet(data).

Βιβλιογραφία: (www.paidi.com.cy/wp-content/uploads/2020/05/R21-REF_Com-Position_May-20-FINAL-1.pdf). , Διακήρυξη της Λευκωσίας 2017. Ενδεικτικά αναφέρεται η ανασκόπηση «Eight(8) well documented effects of EMF with 12-34 reviews, Martin Pall, USA, 2018, <http://peaceinspace.blogspot.com/files/5g-emf-hazards-dr-martin-l.-pall-eu-emf2018-6-11>». Περισσότερες πληροφορίες και πρακτικές οδηγίες www.paidi.com.cy

1. Neurological/neuropsychiatric effects, No of REV: 25
 2. Wide spread endocrine effects, No of REV: 12
 3. Produce oxidative stress and free radical damage, No of REV: 19
 4. Attack the DNA, producing single strand and double strand breaks in cellular DNA and oxidized bases in cellular DNA, No of REV: 21
 5. Produce elevated levels of apoptosis events especially important in causing both neurodegenerative diseases and infertility, No of REV: 13
 6. Lower male and female fertility, lower sex hormones, lower libido and increased levels of spontaneous abortion and, attack the DNA in sperm cells, No of REV: 18
 7. Produce excessive intracellular calcium [Ca²⁺]i and excessive calcium signaling, No of REV: 15
 8. CANCER causation Attack the cells to cause cancer. Such attacks are thought to act via 15 different mechanisms during cancer causation, No of REV: 35
- ❖ Therapeutic effects: 13 Reviews

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΜΠΑΝΙΑ

Η Διεύθυνση και γιατροί του Νοσοκομείου Μακάριος ο 3^{ος} (NAM III), λαμβάνοντας υπόψη την επιστημονική τεκμηρίωση για τις επιπτώσεις της ασύρματης επικοινωνίας στα παιδιά, τις ανησυχίες του ιατρικού κόσμου και υιοθετώντας την Αρχή της Προφύλαξης αποφάσισαν να εφαρμόσουν το πιο πάνω έργο σε συνεργασία με την Εθνική Επιτροπή Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού (ΕΕΠΥΠ). Με την πρωτοβουλία αυτή και ξεκινώντας από την Μονάδα εντατικής Νοσηλείας Παιδών (ΜΕΝΠ) γίνεται το πρώτο βήμα με απώτερο στόχο «την ανάδειξη του ΜΑΚΑΡΕΙΟΥ Νοσοκομείου διεθνώς ως πρωτοπόρου/ πρότυπου/ νοσοκομείου που εφαρμόζοντας την ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ μειώνει την έκθεση των παιδιών στην ακτινοβολία της ασύρματης επικοινωνίας».

Η Φάση Α πιλοτικής εφαρμογής/έρευνας, περιλάμβανε ενημέρωση/ευαισθητοποίηση προσωπικού και γονιών από τη ΕΕΠΥΠ, εξασφάλιση ενσύρματων συσκευών και συνδέσεων, λήψη μετρήσεων και αξιολόγηση των επιπέδων ακτινοβολίας πριν και μετά την αποσύνδεση του Wi-Fi, στην Μονάδα Εντατικής Θεραπείας Παιδών (ΜΕΘΠ), στην Μονάδα Εντατικής Νοσηλείας Νεογνών (ΜΕΝΝ), και το Σχολείο. Έγιναν μετρήσεις, αξιολόγηση των μετρήσεων, σχόλια και αναφορές στα επίπεδα ακτινοβολίας εντός του Νοσοκομείου από ειδικό εμπειρογνώμονα. Τα αποτελέσματα της έκθεσης φαίνονται στον

σύνδεσμο: <www.paidi.com.cy/campaign-at-archbishop-makarinos-hospital-2019-emf-rf/>
και παρουσιάζονται συνοπτικά πιο κάτω.

ΦΑΣΗ Α, Πιλοτική Εφαρμογή στην Μονάδα Εντατικής Θεραπείας Παιδών (ΜΕΘΠ)

1. Ενημέρωση του Ιατρικού και Νοσηλευτικού προσωπικού της Μονάδας - Εκπαίδευση στις «καλές πρακτικές μείωσης της έκθεσης, ενεργητικής και παθητικής»
2. Ενημέρωση των παιδιών και γονιών με ανάλογο υλικό αφίσες, οδηγοί , βίντεο
3. Ενσύρματη δικτύωση Ethernet ή/και μέσω power line
4. Προμήθεια 2 laptops ειδικών προδιαγραφών

Μετρήσεις πριν την αποσύνδεση του Wi-Fi , των επιπέδων στον χώρο καθώς και σε συνθήκες ασύρματης (μέσω Wi-Fi ή 3G/4G) ανάκτησης, προβολής βίντεο

5. Απενεργοποίηση Wi-Fi

6. Αποφυγή της χρήσης κινητών και δεδομένων κινητής τηλεφωνίας εντός των Θαλάμων. Σταδιακά το μέτρο επεκτείνεται στο μέτρο του δυνατού σε όλη την μονάδα με πιθανή εξαίρεση τα γραφεία αν είναι απαραίτητη

Μετρήσεις μετά την αποσύνδεση του Wi-Fi των επιπέδων στον χώρο καθώς και σε συνθήκες ΕΝΣΥΡΜΑΤΗΣ (μέσω Ethernet) ανάκτησης, προβολής βίντεο, σε συνθήκες λειτουργίας πτήσης

Μετρήσεις έγιναν και στο χώρο εντατικής νοσηλείας νεογνών και στο Σχολείο πριν και μετά την αποσύνδεση Wi-Fi

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η πιλοτική εφαρμογή/έρευνα στην ΜΕΝΠ έχει ολοκληρωθεί με άμεση εφαρμογή και στην Μονάδα Εντατικής Νοσηλείας Νεογνών (ΜΕΝΝ) και προοπτική επέκτασης στις άλλες μονάδες. Τα κύρια ευρήματα είναι:

1. Η χρήση του Wi-Fi δημιουργεί **επίπεδα συνεχούς και αδιάκοπης παθητικής καθώς και σημαντικής ενεργητικής έκθεσης**, σε επίπεδα πολύ ψηλότερα των βιολογικών τεκμηριωμένων κριτηρίων ασφαλείας. Με την αποσύνδεση όμως του Wi-Fi και την ενσύρματη σύνδεση η έκθεση **μειώθηκε δραστικά σε ασφαλή και κάτω των βιολογικών ορίων επίπεδα.** Επομένως η ενσύρματη σύνδεση στο διαδίκτυο θα πρέπει να είναι και η μόνη αποδεκτή λύση μέσα σε ένα θεραπευτήριο. Η αποφυγή μεταφοράς και χρήσης κινητών ιδίως έξυπνων από γονείς και προσωπικό εντός των θαλάμων, είναι ο 2^{ος} απαιτούμενος και ουσιώδης παράγοντας μείωσης της έκθεσης.

2. Η κατάσταση στην Μονάδα Νεογνών, στην οποία δεν υπήρχε σήμα Wi-Fi πλησίον των Θαλάμων, ήταν άριστη με πολύ χαμηλά και σαφώς εντός των ασφαλών ορίων επίπεδα. Η μονάδα έχει όλα τα εχέγγυα να αναδειχθεί άμεσα ως Πρότυπος Μονάδα Μειωμένης έκθεσης προσφέροντας στα νεογνά μια όαση ασφαλούς περίθαλψης και ανάπτυξης, υπό την προϋπόθεση ότι γονείς και προσωπικό θα εισέρχονται στο θάλαμο χωρίς ή με το τηλέφωνο στο flight mode.
3. Η πιλοτική εκστρατεία ανέδειξε το πρόβλημα της άγνοιας ανάμεσα σε προσωπικό και γονείς και υποτίμησης των κινδύνων καθώς και την έλλειψη γνώσεων καλών πρακτικών Προφύλαξης των παιδιών και μείωσης της Έκθεσης τους. Απόλυτα αναγκαία η συνεχής ενημέρωση -ευαισθητοποίηση προσωπικού, γονιών και παιδιών.
4. Διαπιστώθηκε ότι το Μακάριο έχει δυο βασικά δεδομένα που του εξασφαλίζουν την δυνατότητα εφαρμογής του Σχεδίου και επέκτασης σε άλλες Μονάδες
 - a. Ένα άριστο σύστημα ενσύρματης δικτύωσης σ' όλο το Νοσοκομείο και
 - b. Από προκαταρκτικές μετρήσεις φαίνεται ότι ακτινοβολία από τις υφιστάμενες κεραιές - σταθμούς βάσης είναι σχετικά περιορισμένη και δεν επηρεάζει ουσιαστικά το εσωτερικό του NAM III. Έτσι, με ενσύρματο διαδίκτυο και περιορισμό της χρήσης κινητών τηλεφώνων και άλλων ασύρματων συσκευών, **να είναι δυνατή η επίτευξη ενός περιβάλλοντος περίθαλψης σε ασφαλή επίπεδα έκθεσης.**
5. Αυτό το status quo των αντενών θα πρέπει πάση θυσία να διαφυλαχθεί και να αποφευχθεί η προσθήκη νέων κεραιών 3G/4G. Είναι σημαντικό επίσης να προστατευθεί το Μακάριο και άλλα νοσοκομεία από τυχόν ανάπτυξη της 5G. Συγκεκριμένα να απαγορευτεί η τοποθέτηση σχετικών αντενών 5G πλησίον του Νοσοκομείου. Τυχόν ανάγκες για ιατρικές εφαρμογές θα γίνονται μόνο με ενσύρματη σύνδεση μέσω οπτικών ινών. Η κινητή τηλεφωνία θα γίνεται όπως και τώρα, μέσω των υφισταμένου δικτύου 3G/4G.

Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου

Πρόεδρος Εθνικής Επιτροπής Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού

30 Ιουνίου 2019

Η πρωτοβουλία και έμπνευση του έργου έγινε συλλογικά από τους δύο εντατικολόγους της ΜΕΝΠ, Δρ. Α. Σέργη και Δρ. Α. Κλεάνθους, και την Δρ. Σ.Κ. Μιχαηλίδου η οποία συντονίζει και στήριξε οικονομικά το Έργο στην μνήμη του συζύγου της Δρα Πολύ Μιχαηλίδη. Αγκαλιάστηκε αμέσως και υποστηρίχτηκε από την Διεύθυνση το Δρα Α. Νεοφύτου και τον Δρ Α. Ηλία. Στη λήψη και αξιολόγηση μετρήσεων συνεργάστηκε αψιλοκερδώς ως σύμβουλος της ΕΕΠΥΠ, ο Δρ. Θ. Μέτσης Μηχανολόγος - Ηλεκτρολόγος, ειδικός στην ηλεκτρορύπανση. Σημαντική η συνεργασία κας Τ. Νικολαΐδου Προϊσταμένης Νοσηλευτικού Προσωπικού, όλων των γιατρών και του προσωπικού της ΜΕΝΠ και της ΜΕΝΝ, των δασκάλων του Σχολείου NAM III και της Εθνικής Επιτροπής.

IVβ: Βιβλιογραφική έρευνα για την Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία και τις επιδράσεις της στα παιδιά – Συνεχής ανασκόπηση και επικαιροποίηση της

Η βιβλιογραφία είναι αναρτημένη στον σύνδεσμο www.paidi.com.cy/r1-bibliography/ > Μάιος 2020 (www.paidi.com.cy/wp-content/uploads/2020/05/R21-REF_Com-Position_May-20-FINAL-1.pdf).

Από την βιβλιογραφική ανασκόπηση μέχρι το τέλος του 2019 προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

1. Η έκθεση στην ΗΜΑ/RF είναι καθολική - πολλαπλή και αδιάκοπη. Θα αυξάνεται γεωμετρικά και υπάρχει ήδη διάσπαρτη αθέλητη έκθεση (ANSES 2016).
2. Υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις για το είδος (Θερμικές Vs Αθερμικές / Βιολογικές), την σοβαρότητα των επιπτώσεων και τα επίπεδα που τις προκαλούν. Υπάρχει έλλειψη εξειδικευμένων μελετών για τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, ιδίως στα παιδιά (WHO, ANSES, Council of Europe), ενώ είναι τεκμηριωμένο και αδιαμφισβήτητο ότι η έκθεση και η ευαισθησία του εμβρύου και των παιδιών είναι μεγαλύτερες και οι όποιες επιπτώσεις μεγαλύτερες (WHO 2011, Council of Europe, Paediatric Associations, ANSES 2016).
3. Οι βιολογικές επιδράσεις έχουν τεκμηριωθεί σε σημαντικό βαθμό και συμβαίνουν σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα από υφιστάμενα όρια ενώ η τεκμηρίωση της πιθανότητας καρκινογένεσης (IARC/WHO 2011), ενισχύεται συνεχώς (BioInitiative 2014, NTP/USA 2016, 2018 Carlberg, M. et al, 2017, Hardell L et al 2013, 2017, Miller A. et al, (2017 & 2018). Γι' αυτό το IARC τον Απρίλη του 2019 έχει περιλάβει την ΗΜΑ/RF στη λίστα «High priority for re evaluation με το αιτιολογικό «new mechanistic evidence/bioassays» (www.thelancet.com/oncology Vol 20 June 2019). Άλλες έρευνες υποδεικνύουν πιθανή δράση της ακτινοβολίας ως «cancer promoter», (Tillmann T et al. 2010, Carlberg M, Hardell L 2014, Lerchl A et al., 2015).
4. Η τεκμηρίωση (Deshmukh, P. et al 2015, Tang, J. et al 2015), για τον επηρεασμό της ανάπτυξης του εγκεφάλου και του νευρικού συστήματος και άλλες νευροψυχικές και μαθησιακές/γνωστικές δυσμενείς επιπτώσεις (de Caires Jr LC et al. 2014, Deshmukh PS et al 2015, Li HJ et al., 2015), ιδίως στο έμβρυο και το παιδί έχει ξεπεράσει το 70% της απόλυτης τεκμηρίωσης (Lai 2019). Αρκούντως τεκμηριωμένα είναι επίσης τα προκαλούμενα προβλήματα συμπεριφοράς στα παιδιά ως αποτέλεσμα έκθεσης του εμβρύου και μεταγεννητικής έκθεσης του παιδιού (Divan et al 2010, 2012, Birks L et al 2017), πρώιμης εμφάνισης άνοιας και Alzheimer (Review M.Pall 2018). Η ΗΜΑ/RF επίσης προκαλεί διάτρηση του αιματο-εγκεφαλικού φραγμού που προστατεύει το εγκέφαλο (Nittby H et al., 2009), αυξάνοντας έτσι τη διείσδυση και κατά συνέπεια την επίδραση άλλων τοξικών παραγόντων στον εγκέφαλο.

5. **Απόλυτα τεκμηριωμένος ο εθισμός και η εξάρτηση (WHO 2018)** που προκαλεί η αλόγιστη και μη ηλικιακά συναρτημένη χρήση της τεχνολογίας στα παιδιά και εφήβους .
6. Η υπάρχουσα τεκμηρίωση ανατρέπει τις αυθαίρετες και ατεκμηρίωτες παραδοχές όπως ότι η EMF/RF μπορεί μόνο να προκαλέσει θέρμανση των ιστών και ότι είναι ασφαλής. Σ' αυτές τις παραδοχές βασίζονται τα ισχύοντα όρια τα οποία ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΡΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ. Αφορούν ολιγόλεπτη μόνο έκθεση και όχι 24/7/365, και μόνο θερμικές επιδράσεις αγνοώντας πλήρως τις βιολογικές που έχουν διαπιστωθεί σε επίπεδα χαμηλότερα μέχρι και κατά 100,000- έως και 10⁶ χαμηλότερα, περιλαμβανομένης και της πιθανής καρκινογένεσης (WHO/IARC 2011) Τα όρια έκθεσης έχει τεκμηριωθεί ότι είναι ασυμβίβαστα με την επιστημονική πραγματικότητα των μακροχρόνων βιολογικών επιπτώσεων. Οι υποστηρικτές των υφισταμένων ορίων, δεν αποκλείουν άλλους πιθανούς κινδύνους, αλλά επικαλούνται έλλειψη «αδιάσειστων» αποδείξεων. Δημιουργούν μια πλασματική σιγουριά ασφάλειας που εντείνει την εξάπλωση της τεχνολογίας σε όλες τις ηλικίες και χώρους μακριά από την λελογισμένη χρήση και προφύλαξη. Στην βάση της Αρχής της Προφύλαξης και της αρχής ότι τα όρια πρέπει να διασφαλίζουν στο μέτρο του εφικτού, την απουσία επιδράσεων, προτείνεται ως ρεαλιστική προσέγγιση η, αξιοποίηση καθοδηγητικών / βιολογικών κριτηρίων ως συμπληρωματική των ορίων βάση αξιολόγησης της έκθεσης των παιδιών στο σχολείο και το σπίτι.
7. Ελλιπής έως ανύπαρκτος έλεγχος των διαφόρων συσκευών ως προς τις επιπτώσεις της χρήσης τους στη υγεία ιδίως των παιδιών μακρόχρονα (ANSES 2016, rhonogate 2018).
8. Υπάρχει ελλιπής ενημέρωση ή και λανθασμένες πεποιθήσεις ασφάλειας και άγνοια των σωστών πρακτικών ασφαλούς αξιοποίησης της τεχνολογίας ιδιαίτερα του διαδικτύου που υπάρχουν.

Με βάση τα πιο πάνω και ιδίως την σοβαρότητα των κινδύνων, η θέση σχεδόν όλων των επιστημονικών σωμάτων και ιδίως των ιατρικών οργανισμών καθώς και η θέση της Εθνικής Επιτροπής είναι ότι υπάρχει αρκετή γνώση και τεκμηρίωση που επιβάλλει την εφαρμογή των δυο Αρχών που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέσπισε, ως πρόσθετα εργαλεία διαχείρισης καλά τεκμηριωμένων και σοβαρών κινδύνων - που δεν έχουν πλήρως εκτιμηθεί/καθιερωθεί - και για τους οποίους υπάρχουν αβεβαιότητες στην ποσοτικοποίηση τους δηλ. την Αρχή της Προφύλαξης COM 2000 και της ALARA (As Low As Reasonably Achievable: το ελάχιστο επιτεύξιμο επίπεδο). Μόνο έτσι η Τεχνολογία μπορεί να αξιοποιηθεί με ασφάλεια.

Η απαίτηση για αποδείξεις αδιαμφισβήτητης πρόκλησης βλάβης, όταν μάλιστα υπάρχει αξιόπιστη επιστημονική μαρτυρία σοβαρών δυνητικών κινδύνων, συγκρούεται με την
«ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ».

Γί αυτό επιβάλλεται συστηματική, ενημέρωση ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση γονιών, δασκάλων, παιδιών και επαγγελματιών υγείας. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στους χώρους **εκπαίδευσης, διαβίωσης, περίθαλψης και ψυχαγωγίας των παιδιών**. Το νηπιαγωγείο, το σχολείο, και το σπίτι, όπου τα παιδιά ανάλογα με την ηλικία τους περνάνε το 60-90% του χρόνου τους πρέπει να γίνουν όαση προστασίας από την ακτινοβολία ασύρματων συσκευών και συνδέσεων. Είναι ευθύνη των γονιών, εκπαιδευτικών, της πολιτείας και του κοινωνικού συνόλου η προφύλαξη των παιδιών και η διασφάλιση του δικαιώματός τους στην Υγεία.

Τα πιο πάνω οριοθετούν τους στόχους και τις δραστηριότητες της Επιτροπής στο θέμα της ΗΜΑ/RF.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΝΤΕΟ

Το 2019 δημιουργήθηκε και εκτυπώθηκε σε συνεργασία με το Γραφείο Επιτρόπου Περιβάλλοντος και το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, υλικό με θέμα «**Μην με ακτινοβολείς! Μάθε πως να με προφυλάξεις**» στα πλαίσια της Ευρείας Διαφημιστικής Καμπάνιας Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης - Εκπαίδευσης για τις Επιδράσεις της Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας των κινητών τηλεφώνων και Wi-Fi, και περιορισμού της ΕΚΘΕΣΗΣ και του ΕΘΙΣΜΟΥ.

Στη δημιουργία του έντυπου υλικού έγινε αξιοποίηση του ίδιου γραφιστικού υλικού, ποικιλοτρόπως, για τη δημιουργία:

- Δίπτυχων φυλλαδίων (Εκτυπώθηκαν 21000 Ελληνικά και 7000 Αγγλικά αντίγραφα)
- Αφισών σε μέγεθος A2 για ανάρτηση σε νοσοκομεία, κλινικές, πολυκατοικίες, κτλ., (Εκτυπώθηκαν 500 Ελληνικά και 230 Αγγλικά αντίγραφα),
- Αυτοστήρικτων Μπάνερς (3 στα Ελληνικά και 1 στα Αγγλικά)
- Σελιδοδεικτών (Εκτυπώθηκαν 21000 τεμάχια στα Ελληνικά)

1) Φυλλάδιο

2) Αφίσα A2

3) Σελιδοδείκτες

Το υλικό είναι επίσης διαθέσιμο σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα της Επιτροπής στο www.paidi.com.cy/aktinovolia/.

Ως μέρος της Εκστρατείας, και σε συνεργασία με τον Παγκύπριο Ιατρικό Σύλλογο (ΠΙΣ), σημαντικός αριθμός του έντυπου υλικού προωθήθηκε σε νοσοκομεία, κλινικές και ιατρεία, με σκοπό την ενημέρωση των λειτουργών υγείας, των πασχόντων και των οικογενειών τους. Μέρος του υλικού παραλήφθηκε από το Γραφείο Επιτρόπου Περιβάλλοντος για διάχυση, ενώ το υπόλοιπο διανέμεται για σκοπούς ενημέρωσης στις διάφορες εκδηλώσεις που διοργανώνει η Επιτροπή, καθώς και σε αυτές που συμμετέχει, στην Κύπρο και στο εξωτερικό.

Για τις ανάγκες της Εκστρατείας στο Νοσοκομείο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ΙΙΙ δημιουργήθηκαν, εκτυπώθηκαν και πλαστικοποιήθηκαν 10 αφίσες μεγέθους Α2 (Ελληνικά), οι οποίες επικολλήθηκαν σε περίοπτες θέσεις στις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας Παιδών και Νεογνών, στο σχολείο, στο ισόγειο, στον πρώτο και τον δεύτερο όροφο.

Επιπρόσθετα, δημιουργήθηκαν αφίσες μεγέθους Α4, στα Ελληνικά και Αγγλικά, για περαιτέρω ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των γονέων και των παιδιών που επισκέπτονται τις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας Παιδών και Νεογνών, και το σχολείο. Για τη δημιουργία των αφισών αξιοποιήθηκαν φωτογραφίες και γραφικά τα οποία ευγενώς χορηγήθηκαν από τον Αμερικανικό οργανισμό Environmental Health Trust (www.ehtrust.org). Πιο κάτω ακολουθούν ενδεικτικά παραδείγματα:

Ποια είναι η δυνητική έκθεση των ΠΑΙΔΙΩΝ και τότε

1. Αν οι γονείς ή το προσωπικό κρατούν κινητά κοντά τους, ακόμα και αν δεν τηλεφωνούν
2. Αν γίνεται τηλεφώνημα ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ η ακτινοβολία
3. Αν τα κινητά έχουν ενεργοποιημένα δεδομένα κινητής πχ 4G η ακτινοβολία ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ακόμα πιο πολύ ΣΕ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟ ΒΑΘΜΟ
4. ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ/ και ΠΙΣΟ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΑΝ ΚΑΤΕΒΑΖΟΝΤΑΙ ΑΡΧΕΙΑ, ή γίνεται χρήση πχ Viber κ.ά. Είναι σαν να έχουν μια «ΠΛΑΣΜΑΤΙΚΗ ΑΝΤΕΝΑ» ΔΙΠΛΑ ΤΟΥΣ

Παράλληλα, η Επιτροπή συνεχίζει τη διανομή του εξής έντυπου υλικού για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση (το υλικό υπάρχει αναρτημένο στους συνδέσμους www.paidi.com.cy/fylladia/, www.paidi.com.cy/vivlio-eeyp/ και www.paidi.com.cy/10-22-16-rules-com-pos/):

- 1) Βιβλίο [«Μαθαίνω και μπορώ να προφυλάξω το παιδί μου από τοξικές ουσίες και άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες»](#) (2017)
- 2) Φυλλάδιο [«Εθνική Επιτροπή Κύπρου «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού» \(«Ποιοι Είμαστε»\)](#)
- 3) Φυλλάδιο [«Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία Ραδιοσυχνοτήτων»](#) (2016)
- 4) Φυλλάδιο [«Ζωγραφική Προσώπου»](#)
- 5) Φυλλάδιο [«Επιδράσεις των Φυτοφαρμάκων»](#)
- 6) Φυλλάδιο [«Nesting - Παιδικό Δωμάτιο - Χτίζοντας τη φωλιά»](#)
- 7) Φυλλάδιο [«Προφυλάξτε τα παιδιά σας»](#)
- 8) Φυλλάδιο [«Μη δηλητηριάζετε με καπνό τον αέρα που αναπνέω»](#)
- 9) Φυλλάδιο [«Πρακτικός Συνοπτικός Οδηγός»](#)
- 10) Φυλλάδιο [«Βρόμικος αέρας και πνεύμονες»](#)
- 11) Φυλλάδιο [«Ασφαλή Παιχνίδια»](#)
- 12) Φυλλάδιο [«Λαμπτήρες Εξοικονόμησης Ενέργειας»](#)
- 13) Αφίσες Α2 [«16 Πρακτικοί κανόνες - Διακήρυξη της Λευκωσίας»](#)

Τα τρία Ενημερωτικά Βίντεο της Επιτροπής σχετικά με την Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία Ραδιοκυμάτων (EMF/RF) έχουν τύχει ευρείας αποδοχής και διεθνώς, και συνεχίζουν να μεταφράζονται (με υποτίτλους) σε αγγλικά, γαλλικά, εβραϊκά, σουηδικά, γερμανικά, τσέχικα, κ.ά., και είναι όπως και το νεότερο σποτ διαθέσιμα στο YouTube στους ακόλουθους συνδέσμους:

- 1) Για τα παιδιά (με Αγγλικούς Υπότιτλους): youtu.be/TmSEpBGBd-c
- 2) Για τις εγκύους (με Αγγλικούς Υπότιτλους): youtu.be/xVofUavHH-I
- 3) Για τους Εφήβους (με Αγγλικούς Υπότιτλους): youtu.be/TGHNh4aVet8
- 4) Σύντομο διαφημιστικό σποτ (με Αγγλικούς Υπότιτλους):
www.youtube.com/watch?v=Vpio5zeJ1Hk&feature=youtu.be

Στην ιστοσελίδα της Επιτροπής αξιοποιούνται επίσης τα 2 ενημερωτικά βίντεος δημιουργίας 2005 για το παθητικό κάπνισμα, το πρώτο διάρκειας 35 δευτερολέπτων <youtu.be/skudMGqbTeQ>, και το πιο εκτεταμένο διάρκειας 6 λεπτών <youtu.be/jqn-pn7lYgM>.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI: 16η Ετήσια Εκπαιδευτική Ημερίδα

Η Εθνική Επιτροπή «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού» συνδιοργάνωσε με την Παιδιατρική Εταιρεία Κύπρου, την 16^η ετήσια εκπαιδευτική ημερίδα της στις 31 Οκτωβρίου 2019 με τίτλο: «**Η δυναμική των επιπτώσεων του περιβάλλοντος στο παιδί: εξελίξεις, αναδυόμενοι κίνδυνοι και πρόληψη**». Η Ημερίδα τελούσε υπό την αιγίδα του Υπουργού Υγείας κ. Κωνσταντίνου Ιωάννου και της Επιτρόπου Περιβάλλοντος, κας Ιωάννας Παναγιώτου, με τη στήριξη του Ινστιτούτου Νευρολογίας και Γενετικής Κύπρου. Στόχος της Ημερίδας η εκπαίδευση - ευαισθητοποίηση, και η αποτελεσματική πρόληψη, και απευθυνόταν πρωτίστως στον ιατρικό κόσμο, σε λειτουργούς υγείας και εκπαιδευτικούς, αλλά και σε ευαισθητοποιημένους πολίτες.

Η Θεματολογία κάλυψε σημαντικούς περιβαλλοντικούς κινδύνους που επηρεάζουν τη ψυχοσωματική υγεία των παιδιών, όπως η κατάχρηση των πολυμέσων και η ακτινοβολία των κινητών, Wi-Fi, και άλλων ασύρματων συσκευών (EMF/RF), το bullying, τα πλαστικά στη ζωή του παιδιού, τα φυτοφάρμακα, η άσκηση και διατροφή. Επίσης, παρουσιάστηκε από τον Δρα Ανδρέα Νεοφύτου, Εκτελεστικό Διευθυντή του Νοσοκομείου Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ο Γ', τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής/μελέτης στο Μακάρειο Νοσοκομείο». Οι ιατροί που παρακολούθησαν την Ημερίδα πιστώθηκαν με 4 Μόρια Συνεχιζόμενης Ιατρικής Εκπαίδευσης (ΣΙΕ).

Συμμετείχαν 101 σύνεδροι, συμπεριλαμβανομένων πολιτών, νέων γονέων, παιδίατρων, ιατρών διαφόρων ειδικοτήτων, λειτουργών υγείας, κ.ά.

Εθνική Επιτροπή «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού» & Παιδιατρική Εταιρεία Κύπρου

31 Οκτωβρίου 2019
Ώρα: 09:00 – 15:00
Ινστιτούτο Νευρολογίας & Γενετικής Κύπρου

16^η Ετήσια Εκπαιδευτική Ημερίδα

«Η Δυναμική των Επιπτώσεων του Περιβάλλοντος στο Παιδί: Εξελίξεις, Αναδυόμενοι Κίνδυνοι και Πρόληψη»

Υπό την Αιγίδα:

Υπουργού Υγείας

Επιτρόπου Περιβάλλοντος

Με τη στήριξη:

THE CYPRUS INSTITUTE OF NEUROLOGY & GENETICS

Στους συμμετέχοντες θα δοθούν 4 μόρια συνεχιζόμενης ιατρικής εκπαίδευσης (ΣΙΕ) και πιστοποιητικό παρακολούθησης

Πρόγραμμα Ημερίδας

09:00 – 09:30 **ΕΓΓΡΑΦΕΣ**

09:30 – 09:45 **ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΟ ΜΕΡΟΣ**

Χαιρετισμοί και κήρυξη της έναρξης των εργασιών από τον Υπουργό Υγείας
κ. Κωνσταντίνο Ιωάννου

09:45 – 11:25 **1^η ΕΝΟΤΗΤΑ**

09:45 – 10:10 (1) «**Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία Ραδιοκυμάτων: Καθώς το παγόβουνο των κινδύνων αναδύεται επιλέγουμε να προφυλάξουμε τα παιδιά. Μπορούμε!**»
Δρ. Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου

10:10 – 10:35 (2) «**Το Μακάρειο πρωτοστατεί στην προφύλαξη των παιδιών από την ΗΜΑ**»
Δρ. Ανδρέας Νεοφύτου

10:35 – 11:00 (3) «**Στον δρόμο της 5G...οι απροσδόκητες συναντήσεις**»
Δρ. Θεόδωρος Μέτσης

11:00 – 11:25 (4) «**Οι νευροβιολογικοί παράγοντες κινδύνου για την ανάπτυξη εθισμού στην οθόνη. Υπάρχουν περιθώρια πρόληψης;**»
Δρ. Αντιγόνη Συρίγου – Παπαβασιλείου

11:25 – 11:55 **ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ 30'**

Δήλωση συμμετοχής ηλεκτρονικά ΕΔΩ <bit.ly/2MDbqgb> / στο info@paidi.com.cy / ή τηλεφωνικώς στο 97 821802

«Η Δυναμική των Επιπτώσεων του Περιβάλλοντος στο Παιδί: Εξελίξεις, Αναδυόμενοι Κίνδυνοι και Πρόληψη»

11:55 – 13:00 **2^η ΕΝΟΤΗΤΑ**

11:55 – 12:20 (5) «**Ενασχόληση των εφήβων με ηλεκτρονικές συσκευές με οθόνη, και Wi-Fi. Ποιες οι επιδράσεις στην σωματική και ψυχική υγεία τους**»
Δρ. Χάρης Χατζηγεωργίου

12:20 – 12:55 **ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ 1^η ΕΝΟΤΗΤΑ**

12:55 – 13:20 (6) «**Bullying – τι πρέπει να προσέξει ένας γονιός**»
Κα Αντωνία Σολέα

13:20 – 13:45 (7) «**Επικίνδυνα πλαστικά στη ζωή του παιδιού**»
Δρ. Τασούλα Κυπριανίδου – Λεοντίδου

13:45 – 14:10 (8) «**Φυτοφάρμακα - Επιπτώσεις στην υγεία και επίσημοι έλεγχοι**»
Δρ. Στέλιος Γιαννόπουλος

14:10 – 14:35 (9) «**Άσκηση και διατροφή ως παράγοντες ευημερίας των παιδιών**»
Δρ. Μιχάλης Τορναρίτης

14:35 – 15:00 **ΚΛΕΙΣΙΜΟ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ**

www.paidi.com.cy

